

Política municipal sobre la producció de ceràmica i l'organització corporativa dels terrissers a Barcelona, segles XIV-XVI¹

Josep M. Vila i Carabasa
jmvilac@yahoo.es

Introducció

L'autoritat municipal barcelonina a la baixa edat mitjana té àmplies competències per a la regulació de la vida econòmica i artesanal que es desenvolupa en el seu àmbit d'actuació. En l'exercici de la seva jurisdicció, la ciutat promulga una sèrie de directrius que afecten tant aspectes tècnics com organitzatius de la producció i comercialització en els diferents sectors econòmics, i entre aquests, també el de la ceràmica. Cal tenir present, però, que les normatives municipals d'aquest període no regulen de manera exhaustiva tota la producció sinó que afecten solament aquells aspectes sobre els quals es considerava que s'havia d'exercir una tutela pública. Per tant, l'anàlisi d'aquest tipus de fonts ens proporciona informacions exhaustives sobre aspectes puntuals i, estudiades sobre períodes suficientment llargs, indicis sobre les tendències i els canvis en les polítiques municipals respecte a un determinat sector menestral al llarg del període.

És aquest darrer aspecte el que ens interessa posar més de relleu en aquest article ja que ens pot donar algunes de les claus de l'evolució de la producció de ceràmica a la Barcelona de les darreries de l'edat mitjana. En aquest sentit, ens hem centrat en el que podríem anomenar la primera fase de la regulació sobre producció de ceràmica a Barcelona. Es tractaria d'un període que comprèn des de les primeres normatives conegudes sobre la terrissa, promulgades a començament del segle XIV fins a una ordinació datada el 1548 que prenem com a referència ja que és la primera en la qual, d'una manera clara, els interessos corporatius dels terrissers barcelonins interfereixen en la comercialització de la ceràmica a la ciutat. Es tracta d'un període de formació i refermança del sector terrisser bar-

celoní, amb la definició dels diferents oficis, la constitució d'una confraria única i la consolidació de la seva participació en les institucions municipals. A partir de 1528 i, sobretot, de la partició de la confraria el 1531 entrem en un període en el qual el pes corporatiu és molt més fort i les estructures gremials determinen d'una manera molt més clara les directrius municipals en matèria de producció i comercialització de la ceràmica.

La confusió historiogràfica entorn de les ordinacions municipals barcelonines sobre terrissers.

Qualsevol treball que tracti sobre l'organització de l'artesanat de la ceràmica a Barcelona a la baixa edat mitjana i especialment si utilitza fonts documentals, ha de tenir present la problemàtica derivada dels errors cronològics i d'interpretació introduïts en la historiografia a partir de les *Memorias Históricas* d'Antoni de Capmany, obra per altra banda molt valuosa per a l'estudi de la menestralia barcelonina.

Aquest autor, en el capítol *De los alfareros* del seu llibre (CAPMANY, 1961, p. 496-499), assenyala que els terrissers eren un dels oficis més antics de la ciutat ja que el 1257 tenien dos llocs reservats en el Consell de Cent. Seguidament l'autor esmenta algunes ordinacions de caràcter tècnic referides als terrissers que extracta a partir d'un dels volums de Rubrica d'Ordinacions de l'Arxiu de la ciutat. A continuació, i citant un *Libro consular del gremio* que ha consultat, estableix la fundació de la confraria de Sant Hipòlit dels terrissers de Barcelona l'any 1304 i fa referència a una sèrie d'ordinacions dels anys 1310 a 1350 en les quals es promulguen tota una sèrie de disposicions sobre el funcionament intern de la confraria. Seguidament cita un edicte municipi-

pal, de 1389, pel qual s'introduïa l'obligatorietat de realitzar un examen per accedir al grau professional de mestre dels oficis terrissers. Les referències medievals acabaven amb la cita d'una ordinació municipal de 1402 que afectava aspectes d'organització interna de la confraria. A partir d'aquest punt, l'autor cita diverses ordinacions i bans municipals corresponents als segles XVI i XVII a través dels quals es traça una panoràmica de l'evolució dels oficis ja en època moderna.

Amb posterioritat a l'obra de Capmany i durant tot el segle XIX no sembla que hi hagi novetats destacades respecte al tema que ens ocupa. No va ser fins al 1910 que Francesc Bofarull i Sans va publicar el text d'un privilegi atorgat per Martí l'Humà, el 1402, per a la creació d'una confraria dels terrissers de Barcelona (BOFARULL, 1910).

L'any 1942, l'estudi d'Antonio Rumeu de Armas sobre els sistemes de previsió social a Espanya recollia algunes de les dades aportades per Capmany, especialment les que es referien a la presència de dos ollers en el Consell dels Dos-cents de 1257 i també a la instauració del dret d'examen entre els terrissers (RUMEU, 1981, p. 74-75). Aquest autor fa un especial esment a l'ordinació sobre l'examen, ja que es tracta del primer ofici en tota la península en el qual s'imposa aquesta prova.

Poc després, el 1949, Andreu Batllori i Lluís M. Llubià publicaven la seva *Ceràmica Catalana decorada* en la qual s'esmentava tota una sèrie de notícies documentals, ordenades cronològicament, sobre els terrissers i la ceràmica en general des del segle XIII fins al XIX. En aquesta cronologia es recullen totes les referències documentals del llibre de Capmany, així com una nombrosa sèrie de notícies extretes tant de la bibliografia com de la recerca que els autors havien realitzat en els arxius barcelonins (BATLLORI, 1974, p. 115-156).

Per altra banda, el 1952, es publicava el treball de Marçal Olivari sobre la ceràmica del segle XIV que abastava el conjunt de la Corona d'Aragó. Aquest autor ja havia treballat anteriorment aspectes documentals relacionats amb el món de la ceràmica, i per tant coneix a bastament la documentació sobre terrissers i la utilitza per fer un resum de les principals notícies conegudes fins aquell moment. En fer referència a la confraria, Olivari esmenta altre cop el *Llibre consular del gremi* citat per Capmany, que Batllori i Llubià no havien pogut consultar i consideraven perdut, i que acabava de ser adquirit per la Biblioteca dels Museus de Barcelona a una família d'antics terrissers de la ciutat. En estudiar aquest volum Olivari s'adona que Capmany havia comès un error de cent anys en l'atribució cronològica d'algunes de les seves referències extretes d'aquest llibre. Així, aquelles ordinacions de la confraria que Capmany datava de 1304, 1310, en realitat corresponien a 1404 i 1410 (OLIVARI, 1952, p. 105-106). Aquest autor, d'altra banda, reconeix ja en el privilegi de 1402, publicat per Bofarull, el document pel qual es constitueix la confraria. La fundació d'aquesta associació queda, a partir d'aquest moment, diferida fins a començaments segle XV. Malauradament, l'autor no continua amb el seu estudi del llibre ja que la seva obra abraça només el segle XIV, i la confraria comença a funcionar a partir de la següent centúria.

Entre 1954 i 1955 Pierre Bonnassie redacta el seu treball sobre l'organització del treball a Barcelona en el qual recull parcial-

ment algunes de les dates de Capmany, especialment aquella que fa referència a l'obligatorietat, a partir de 1389, de fer un examen entre els terrissers per accedir al grau de mestre (BONNASSIE, 1975, p. 69). Aquest fet és especialment destacat per l'autor, com ja havia fet anteriorment Antonio Rumeu de Armas, ja que converteix els terrissers en el primer grup artesanal que imposa aquesta prova. A partir de Bonnassie o del mateix Capmany, aquesta referència s'ha utilitzat en la major part dels estudis sobre el món del treball a Barcelona i en general a Catalunya.

Paral·lelament, entre 1961 i 1963 es va fer la reedició crítica de l'obra d'Antoni de Capmany. En la nova versió, el capítol sobre els terrissers apareix igual que en l'original amb un petit afegitó bibliogràfic (en el qual no es cita l'obra de Marçal Olivari que planteja dubtes sobre la veracitat d'algunes de les dates indicades per Capmany).

No és fins al 1988 que es torna a plantejar el tema. Aquest any, Santiago Albertí publica, en una sèrie d'articles apareguts al *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, els resultats de la seva recerca sobre la confraria dels terrissers de Barcelona (ALBERTÍ, 1988a, 1988b, 1988c, 1988d). Aquest autor havia aconseguit localitzar, en una de les dependències del Museu de la Ceràmica de Barcelona, el famós *Llibre Consular del Gremi* que citava profusament Capmany. Amb l'estudi d'aquest document, Albertí va poder ampliar notablement l'abast de les correccions que Marçal Olivari va començar a apuntar sobre les referències de Capmany a aquest *Llibre Consular*.

En efecte, Santiago Albertí demostra que no solament estan errades en cent anys les dates de 1304 i 1310 com apuntava Olivari, sinó també les referències a altres ordinacions (1338, 1350...) citades per Capmany i que en realitat corresponien a 1438, 1450. Sens dubte la dada més reveladora, però, va ser la constatació que la data de 1389 a la qual tants autors s'havien referit, també estava equivocada. Així, la imposició de l'examen d'accés al grau de mestre entre els terrissers no es va realitzar el 1389 sinó el 1459, cosa que permet portar fins al segle XV l'establiment de l'examen entre els ceramistes barcelonins. Malgrat que a partir dels treballs de Santiago Albertí podem considerar pràcticament aclarida la problemàtica sobre la fundació de la confraria dels terrissers de Barcelona, molts dels autors posteriors que han tractat sobre aspectes relacionats amb la producció de ceràmica i sobretot amb la història del treball a la ciutat de Barcelona, no l'han tingut en compte.

Per acabar de tancar els comentaris sobre la problemàtica generada per l'obra de Capmany, cal fer dues precisions respecte a d'altres tantes manifestacions d'aquell autor. En primer lloc tenim l'afirmació (recollida després per Rumeu de Armas i per tota la historiografia que ha tractat sobre els ceramistes) que els terrissers (concretament els ollers) tenien assignats dos llocs entre els reservats als menestrals en la gran assemblea municipal de 1257.

En un altre treball (VILA 2001), en el qual hem estudiat l'evolució en la participació dels oficis terrissers en el Consell de Cent,

1 ABREVIATURES UTILITZADES

AHCB. Arxiu Històric Ciutat de Barcelona

BMCB. Biblioteca del Museu de Ceràmica de Barcelona

hem tingut ocasió de raonar la manca de veracitat d'aquesta afirmació, que sembla clarament atribuïble a una mala traducció de les denominacions catalanes dels oficis que apareixen a la documentació medieval en el redactat castellà del llibre de Capmany.

La segona precisió que cal fer està referida a l'ordinació municipal de 1402 de la qual parla Capmany. Tant els autors que han tractat el tema (BATLLORI, 1974, p. 120; OLIVAR, 1952, p. 105; ALBERTÍ, 1988a, p. 25-26) com els mateixos reeditors de les *Memórias Históricas*, consideren aquesta cita com una referència al privilegi fundacional de la confraria promulgat per Martí l'Humà aquest any². La simple lectura, però, del resum del contingut de l'ordinació que ens presenta Capmany ens permet adonar-nos que no té res a veure amb les disposicions del privilegi. Es tracta, en canvi, d'una referència (equivocada com totes les altres, pel que fa a la cronologia) a una ordinació municipal promulgada el 1502³. És evident que Capmany no coneixia directament el privilegi de 1402, que no va ser publicat fins al 1910, mentre que l'ordinació municipal de 1502 apareix transcrita en el *Llibre de la Confraria* a continuació de totes les altres a què es refereix en el seu estudi.

Els orígens i la formació de l'artesanat de la ceràmica a la ciutat de Barcelona

Els inicis de la producció de ceràmica a Barcelona cal situar-los en el marc del mateix moviment de desenvolupament de la manufactura urbana que va tenir lloc en aquesta ciutat a partir de finals segle XI. Tot i això, la primera referència documental directa la trobem a les anomenades *Ordinacions de'n Sanctaclia*, en les quals, en ple segle XIII, es regulaven aspectes relacionats amb la construcció de forns d'olles i gerres a l'interior de la ciutat: "Encara, que tot hom pot fer forn de ollas a coure, e de gerras prés la paret de son vehí, lunyant-se de la paret tres pams de destre, é que faça en aquells tres palms altra paret" (COSTUMBRES, s.d, p. 68). Aquesta referència permet constatar l'existència d'una indústria terrissera assentada a l'interior de la ciutat de Barcelona en un moment clau ja que és a partir de la segona meitat del segle XIII que es va iniciar una important transformació d'aquest sector, amb la introducció de la impermeabilització dels recipients amb vernissos de diversos colors. Aquestes noves produccions, millors tècnicament i molt més riques pel que fa a les formes i als colors, van substituir les antigues de l'anomenada ceràmica grisa, cosa que va provocar canvis importants no solament de caràcter tècnic sinó també d'organització del treball.

Així, la diversificació de formes ceràmiques característica d'aquest nou període, la introducció de noves tècniques i les necessitats pròpies d'una economia en expansió com la barcelonina del segle XIV, van provocar una progressiva especialització dels terrissers en la producció de determinats tipus de peces, fenomen que a la llarga portarà a la formació de quatre oficis diferenciats en el sector terrisser.

En origen podem parlar exclusivament de dos oficis: els ollers, que es dedicarien a la producció de ceràmica d'ús domèstic i els rajolers, especialitzats en materials per a la construcció: rajoles, teules, calç. Durant el segle XIV, la gran activitat comercial que es desenvolupava a la ciutat degué produir també un incre-

ment de les necessitats de contenidors ceràmics per al transport de determinats productes, fonamentalment oli i mel. Aquest increment de la demanda va ser prou important per generar l'especialització d'una part dels ollers en la producció de gerres i alfàbies. D'aquesta manera comença a aparèixer en la documentació el terme gerrer per diferenciar aquests artesans. De tota manera es tractarà d'un procés lent i encara molt avançat el segle XIV trobem documentats terrissers definits com a *ollarius sive gerrerius* o indistintament com a pertanyents a un o altre ofici. En darrer terme, i especialment a partir de la segona meitat segle XIV, es comença a produir entre els ollers i gerrers una certa especialització en la producció d'obra amb engalba estanifera que anirà prenent importància fins al punt de donar nom, ja a finals del segle, a un *vico dels ollers blancs*. Durant la primera meitat del segle XV aquesta especialització obté un clar reconeixement públic amb la progressiva aparició en la documentació de referències a "blanquers d'obra de terra", denominació que posteriorment evolucionarà cap a la d'escudeller i originarà el quart ofici terrisser de la ciutat. Cal tenir present, almenys en el cas de la ciutat de Barcelona, que la utilització del mot escudeller per referir-se a un artesà de la ceràmica és un fet relativament tardà, situable en la segona meitat del segle XV. Fins aquell moment, aquesta denominació s'utilitzava per als menestrals que confeccionaven escudelles de fusta.

Ja a mitjan segle XIV semblen trobar-se plenament definits els dos barris en els quals s'agrupen els terrissers medievals barcelonins. Un primer nucli, l'anomenat "quarter d'amunt" en la documentació de la confraria, que reunia fonamentalment els rajolers i una part dels ollers, estava situat en el raval de la ciutat, en la zona del carrer Tallers, on els terrissers disposaven d'amplis terrenys sense urbanitzar en els quals podien edificar els seus obradors i instal·lar els forns. Un segon nucli, el "quarter d'avall", estava constituït pels gerrers i la resta d'ollers, que van mantenir els seus obradors en el nucli antic de la ciutat i donaren nom als carrers que ocupaven: ollers i ollers blancs. Tal com es desprèn d'aquesta darrera denominació, va ser entre els terrissers d'aquest segon nucli que es va formar l'ofici d'escudeller, fet que en època moderna va provocar un canvi en la denominació dels carrers, que passaran a anomenar-se escudellers i escudellers blancs respectivament, nom que encara mantenen avui en dia.

A la llarga, les diferències en els productes que confeccionava cadascun dels dos grups va provocar un procés d'allunyament que va derivar en la segregació, a partir de 1531, dels artesans del quarter d'avall que van constituir la confraria dels escudellers de Barcelona, amb seu al convent dels Framenors de la ciutat.

Les ordinacions municipals

A principis del segle XIV les autoritats municipals barcelonines promulguen les primeres ordinacions reguladores conegudes sobre l'activitat terrissera. Aquest tipus de normativa anirà apareixent a tot el llarg del període estudiat. De manera general podem distingir tres grups de normatives que semblen succeir-se en el temps. En un primer moment, i concretament en el període previ a la constitució de la confraria, es promulguen una sèrie de normes que afecten aspectes tècnics de la producció. Amb posterioritat a la constitució de l'associació, les ordinacions municipals conegudes afecten exclusivament aspectes relacionats amb el funcionament de la confraria i les relacions

laborals entre els seus membres. Finalment, i ja cap al final del període, s'introdueixen normatives sobre aspectes comercials que responen a una nova política proteccionista impulsada des de la mateixa confraria dels terrissers i que trobarà en l'autoritat municipal un aliat important

LES ORDINACIONS DE CARÀCTER TÈCNIC

Es tracta de normatives que regulen aspectes estrictament productius i afecten aquells àmbits que l'autoritat municipal considera que han d'estar sota control per evitar un frau que perjudiqui el bé públic. En aquesta línia, les preocupacions municipals se centren en tres aspectes fonamentals: garantir la qualitat del producte, potenciar l'estandardització de la producció, especialment la dels materials de construcció i els contenidors ceràmics dedicats al transport de certs productes, i, finalment, la preservació de l'espai públic.

Aquestes tres línies d'actuació municipal no representen una voluntat política específica de l'autoritat barcelonina, sinó que responen als mateixos esquemes que podem trobar en altres tipus de regulacions públiques de l'activitat comercial. Així, observem com la normativa sobre la producció de ceràmica que emana dels furs extensos promulgats a tota la Península en època medieval (Conca, Terol...) segueix aquests mateixos esquemes de plantejament que observem a les ordinacions barcelonines (PADILLA-VILA, 1996, p. 64).

Qualitat del producte ceràmic

La primera normativa coneguda referent als terrissers, i que va ser promulgada l'any 1314, esmenta de manera especial aquest aspecte. S'ordena als gerrers de posar un segell en totes les seves peces per tal que es pugui reconèixer la identitat de l'artesà que les havia de realitzar i garantir així la possibilitat de reclamació. D'altra banda, també s'adverteix sobre l'obligació d'utilitzar bons materials i vetllar per la qualitat final del producte. Si aquestes condicions no es respectaven, l'ordinació preveia l'aplicació de multes (12 diners), la destrucció dels articles defectuosos i la indemnització de les pèrdues ocasionades al client per la mala qualitat del producte⁴.

Aquestes mateixes ordinacions es van tornar a publicar en anys posteriors amb correccions o afegits que normalment suposaven un enduriment del seu contingut⁵. Així, el 1326, l'ordinació estableix que el segell es col·loqui específicament "prés del coyll" de la peça, probablement per tal de facilitar la comprovació de la seva existència. D'altra banda, aquesta mateixa ordinació castigava amb l'expulsió de l'ofici "aquell qui de bona terra no les farà o que no sien ben cuites o mal estables o ab qualque encamerament".

Al mateix temps es pot apreciar un fort increment de les multes als infractors de la normativa. Així, mentre que el 1314 la sanció per una gerra defectuosa era de 12 diners, el 1326 s'havia elevat al doble (dos sous). El 1327, l'ordinació establí que l'incompliment d'aquest pagament podria suposar l'empresonament durant dos dies⁶.

Ja a finals de segle XIV, l'ordinació sobre la capacitat de les gerres meleres publicada el 1391 recorda novament l'obligatorietat de posar el segell a totes les peces i adverteix sobre el

frau en el qual incorre tot menestral que pretengui vendre gerres reparades com si fossin bones⁷. La darrera referència coneguda respecte al tema, i que correspon a l'ordinació sobre les gerres de 1404⁸ especifica que el segell havia de ser incís "ab empremta" i realitzat sobre la pasta encara fresca. Aquesta insistència en la necessitat del segell tenia com a finalitat principal la identificació del terrisser "a fi que si frau hi és trobat se puxe mostrar qual gerrer havia feta la gerra en la qual lo frau serà stat fet". Al mateix temps, però, aquesta exigència podria ser també una mostra, almenys en les seves primeres promulgacions a començaments segle XIV, d'una política municipal que tendia a potenciar la professionalització del sector i tractava d'eliminar aquells artesans que es dedicaven a la producció de terrissa com a una activitat complementària.

També en relació amb la qualitat dels productes fets pels terrissers barcelonins es disposa d'una ordinació promulgada el 1379 i aquest cop destinada als rajolers. S'hi prohibia la coccio de teules i rajoles en els forns de calç, on sí es permetia coure els maons. Cal tenir present que els rajolers controlaven la producció i comercialització de calç a la ciutat de Barcelona i, per tant, els seus obradors devien tenir almenys dos forns, un per a la calç i un altre per a la ceràmica. La mateixa normativa establí la prohibició de coure rajoles entre els mesos de novembre i febrer a causa del fred⁹. Aquestes ordinacions van ser revocades l'octubre d'aquell mateix any¹⁰, probablement per pressions dels mateixos artesans, que devien veure perillar la seva producció a l'hivern. Finalment, es va permetre als rajolers coure durant els mesos freds aquells maons que ja tinguessin fets, però no ferne altres de nous.

Estandardització

— Contenedors ceràmics

Ja l'ordinació sobre gerrers de 1314 feia una referència puntual a la capacitat de les peces quan afirmava: "e deja tenir cadascuna jerra de XII quartans a ensus"¹¹ (49,44 litres). Més explícita, però, és una normativa de 1320 que determina que els terrissers barcelonins: "no dejen fer gerra de menys de XII quartans, e qui contrafarà, que sien trencadas la gerra o gerres, e per cascuna gerra pach X diners e esmen la gerra o gerres a aquell qui comprades les haurà"¹². Aquestes mateixes ordinacions es van tornar a publicar, amb molt lleugers retocs els anys 1321, 1322, 1324, 1325, 1326, 1335 i constitueixen el que podríem denominar primera fase de la política municipal barcelonina referida als contenidors ceràmics. Aquesta fase es caracteritza

2 Fins i tot en la reedició crítica publicada entre 1961 i 1963, en citar aquesta ordinació hom ens remet en nota a l'edició del privilegi publicada per Bofarull l'any 1910 (CAPMANY, 1961, p. 498).

3 Vegeu apèndix, doc. núm. 11.

4 Apèndix, doc. núm. 1.

5 Apèndix, docs. nùms. 2 i 3.

6 Apèndix, doc. núm. 3.

7 Apèndix, doc. núm. 7.

8 Apèndix, doc. núm. 8.

9 Apèndix, doc. núm. 6.

10 L'anul·lació apareix especificada en una nota interliniada en el text de l'ordinació, al final dels dos capítols anul·lats. Per a major claredat s'afegeix al marge l'anotació "vacat".

11 Apèndix, doc. núm. 1.

12 Apèndix, doc. núm. 2.

per una normativa molt laxa que no preveu més que una sola mida de gerra sense especificar altres variables. Es tracta més aviat d'una reglamentació de caràcter general que servirà per establir les bases de la regulació d'aquest artesanat.

No serà fins a finals de segle XIV que es promulgaran les primeres normatives que regulin de manera clara la producció de gerres a la ciutat de Barcelona, tenint en compte que a partir d'aquest moment les capacitats de les peces variaran segons el tipus de producte que hauran de contenir.

La primera normativa en aquesta línia és de 1391, any en què es van publicar unes ordinacions referides a la capacitat de les gerres destinades al transport de la mel que estableixen l'existència de gerres de tres capacitats i indicaven la tara autoritzada¹³:

- 1— Gerres d'un quintar (41,21 kg). S'estableix una tara d'entre 14,21 i 15,43 kg.
- 2— Gerres de 3,5 arroves (35,87 kg) i entre 12,18 i 12,99 kg de tara
- 3— Gerres de 3 arroves (30,75 kg) i entre 10, 56 i 11, 37 kg de tara.

En aquesta mateixa línia, i encara no quinze anys més tard es van publicar unes noves ordinacions sobre la capacitat de les gerres utilitzades en el transport de la mel i de l'oli. En aquest cas es van imposar dues úniques mides, ara en funció del producte a transportar.

- 1— Gerres per a oli: entre 59,74 i 61,8 litres d'oli.
S'estableix un pes per a la peça d'entre 20,3 i 22,33 kg.
- 2— Gerres per a mel: entre 45,1 i 47,1 kg de mel.
S'estableix un pes per a la peça d'entre 14,61 i 16, 24 kg.

L'origen de la preocupació de les autoritats municipals per l'estandardització de la producció de gerres sembla trobar-se en la utilització d'aquests envasos com a unitats de mesura per als productes que contenen. Aquest fet és especialment clar en el cas de la mel, que acostuma a ser venuda "engerrada e enserpellada"¹⁴. En aquest cas, per tant, el contenidor s'inclou en el pes final del producte¹⁵.

— Materials de construcció

Un altre dels àmbits en el que es manifesta l'actuació legislativa de l'autoritat municipal és l'establiment de les mesures que han de tenir els materials de construcció, especialment les rajoles que, segons una normativa de 1380 que sembla recollir el que era acostumat a la ciutat, havien de ser el doble de llargues que d'amples¹⁶.

D'alguna manera, tota aquesta normativa deixa entreveure que al llarg del període ha estat precis adequar la producció a les necessitats del consum, originant uns tipus de peces amb pes i capacitats determinats que estan vinculades a l'especificitat del producte que han de contenir.

Protecció de l'espai públic

Un darrer element que rep l'atenció de les autoritats barcelonines i que afecta als terrissers fa referència a les disposicions dictades en ordre a regular l'ús de l'espai públic per part dels

mateixos artesans. En aquest sentit tenim les ordinacions de 1350 que prohibeixen expressament als terrissers situats al barri del Raval utilitzar la via pública per les activitats pròpies del seu ofici (descarregar les piles d'argila davant del seu obrador, llençar al carrer les cendres i altres residus provinents de les coccions i de la neteja dels forns, etc.). Tampoc els està permès envair el carrer amb bancs o altres elements que obstaculitzin la circulació¹⁷.

— Els veedors

Un darrer element a tenir present a l'hora d'estudiar les normatives municipals de caràcter tècnic és la documentació de la figura del "veedor" o inspector nomenat per la pròpia confraria o ofici, amb amplis poders i que era l'encarregat de fer complir les normatives. En el cas dels terrissers no serà fins a l'ordinació sobre les gerres del 1404, en els primers temps de funcionament de la confraria, que s'imposarà l'existència d'aquesta figura. Els veedors, nomenats per l'ofici i aprovats pels Cònsols de la Mar han de certificar que les gerres produïdes es corresponen amb el que estipula la normativa, i estan obligats a destruir aquelles peces que no la compleixin. Aquesta figura és molt habitual en la Barcelona baix medieval i és un dels primers elements que permeten a les confraries artesanals intervenir en aspectes professionals dins dels oficis, més enllà de les finalitats assistencials i religioses que en teoria tenen aquestes associacions.

ORDINACIONS SOBRE L'OFICI:

LA POTENCIACIÓ DEL PAPER DE LA CONFRARIA

La promulgació de tota aquesta reglamentació municipal posa en evidència la notable activitat desenvolupada pels diferents oficis terrissers barcelonins al llarg del segle XIV. En aquesta situació es van començar a desenvolupar els primers rudiments d'associacionisme professional, que a començaments del segle XV van portar a la formació d'una confraria que reunia al conjunt d'oficis del sector de la ceràmica. De fet coneixem l'existència, almenys a finals del segle XIV d'una *elemosine officii ollariorum*, radicada a l'església de Santa Maria del Pi i que el 1381 ens consta que tenia una organització ja plenament constituïda, amb uns administradors i unes rendes assignades¹⁹.

L'associació comuna, però no es va crear fins al desembre de 1402 a través d'un privilegi reial promulgat per Martí l'Humà (BOFARULL, 1910) i agrupava a membres dels tres oficis establerts formalment en aquell moment: ollers, gerrers i rajolers. A partir de la segona meitat del segle XV es va incorporar un quart ofici, els escudellers, recentment format. La confraria es va constituir sota l'advocació del màrtir romà Sant Hipòlit i tenia la seva seu en una capella dedicada a aquest sant que els mateixos terrissers havien fet construir en l'església de Natzaret de Barcelona, que era un priorat de Poblet situat prop del portal del carrer Tallers, és a dir, en un dels dos barris terrissers de la ciutat.

La confraria estava regida per quatre administradors o cònsols elegits anualment per l'assemblea general que era l'organisme representatiu de l'associació i estava formada pels confreres amb categoria de mestre. Els cònsols, que estaven assistits per uns oficials menors anomenats andadors o clavaris, tenien amplies facultats per administrar els recursos de l'associació i eren responsables de la correcta organització de les presta-

cions degudes als confreres. Normalment hi havia un cònsol de cada ofici i ja des de molt aviat, l'administració de la confraria es va organitzar a partir dels barris, escollint-se dos administradors i un clavari per cada quarter. Aquesta gestió descentralitzada es va anar transformant en una autonomia cada cop major pel que fa a la presa de decisions de cada quarter, i acabarà amb la constitució, el 1531, d'una segona confraria, que tot i anar encapçalada pels escudellers, reunirà, de fet, al conjunt dels terrissers del quarter d'avall.

La confraria era una organització amb personalitat jurídica pròpia que ostentava la representativitat del col·lectiu davant l'autoritat pública. Aquesta situació es va veure reforçada a partir de 1455, quan el privilegi concedit per Alfons el Magnànim a la ciutat de Barcelona establia que havia de ser la confraria la que presentés als consellers la llista o memorial que servia de base per a l'elecció dels dos representants en el Consell de Cent que el privilegi reservava als terrissers²⁰.

Si ens atenim a la lletra de les seves ordinacions la confraria sembla tenir una finalitat exclusivament religiosa i assistencial ja que bona part de les clàusules estan destinades a especificar bé l'organigrama administratiu bé les prestacions de tot tipus (assistència en cas de malaltia, en el moment de la mort i de l'enterrament, oracions, misses i aniversaris pels confreres morts, etc...) que rebien els membres i els seus familiars més directes. Cal tenir present, però que d'una manera més o menys encoberta, en les reunions de la confraria devien tractar-se també aspectes de caràcter professional, més propis d'una associació de tipus gremial. Aquesta segona funcionalitat de la confraria només aflora a la documentació quan cal el recolzament de l'autoritat municipal, en forma d'ordinacions, per tal de donar força legal a determinades decisions de l'entitat.

És a través d'aquestes ordinacions que podem detectar la progressiva transformació de la confraria a partir de mitjans segle xv cap a una organització que, sense oblidar els aspectes assistencials i religiosos, tendia cada cop més a propiciar un control sobre el conjunt dels membres dels oficis. A continuació comentarem els primers passos d'aquesta evolució, aquells que tenen lloc durant el segle xv i començaments del XVI i sempre vinculats a la publicació de normatives municipals.

Fase Prèvia (1402-1459)

Des de la seva fundació i fins a mitjan segle xv la confraria desenvolupa una activitat relacionada aparentment només amb els aspectes religiosos i assistencials que li són propis i que marca el privilegi fundacional. Així, les ordinacions promulgades per l'associació en aquest període es refereixen exclusivament a aspectes de funcionament intern, i no apareix cap menció als elements professionals²¹.

D'altra banda, cal pensar que la confraria es trobava en aquells moments en un període de formació i consolidació com a entitat, que en tenir caràcter voluntari depenia molt de les seves possibilitats de creixement entre els membres del sector. Aquest procés no sembla que fos gaire fàcil ja que precisament la manca d'afiliats entre els terrissers va obligar el 1409 a permetre l'entrada de persones d'altres oficis, algunes de les quals van arribar a assolir llocs importants dins l'estructura organitzativa de l'associació²².

Res no sabem sobre la relació dels oficis i la confraria durant aquest període inicial. En tot cas seria especialment important saber quina part dels oficis es va integrar en l'associació i quins membres es van mantenir fora. D'altra banda, caldria veure si

es va crear una mena de doble poder (un instal·lat en les corporacions d'ofici i l'altre en la confraria) sostingut per grups d'artesans amb interessos diferents, cosa que podria justificar la pugna entre oficis i confraria pel control dels aspectes tècnics i professionals de la producció de ceràmica a la ciutat de Barcelona.

En el futur, i a la llum de noves informacions sobre l'activitat de les corporacions d'ofici en aquest període, es podrà perfilar millor la problemàtica de la constitució i primers anys de funcionament de la confraria que probablement siguin bàsics per comprendre el seu desenvolupament posterior.

El control de l'accés a les categories professionals: L'ordinació de 1459

La promulgació d'aquesta normativa representa el primer gran impuls donat a la confraria per l'autoritat municipal, en clar detriment tant de les corporacions de cada ofici com dels artesans que treballaven de manera lliure en l'interior de la ciutat²³. Aquest impuls es vertebrava en tres direccions fonamentals:

En primer lloc, i el més important, es concedeix a la confraria un dels mecanismes fonamentals per a la regulació dels oficis: el control de l'organització de l'examen per accedir al grau de mestre, ja que a través d'aquesta prova es controla el nombre d'artesans amb obrador propi i per tant els nivells de competència dins cada ofici.

D'altra banda, l'existència d'unes quotes d'examen diferenciades²⁴ pressuposa també una política selectiva d'admissions no tant en funció de l'habilitat de l'aspirant, com de la seva situació socioprofessional en el marc de la mateixa associació. Així,

13 Apèndix, doc. núm. 7.

14 És a dir, posada ja a les gerres i aquestes protegides amb una camisa d'espart amb nanses que facilitava el seu transport i servia de protecció a la peça i al seu contingut durant el trasllat.

15 A tall d'exemple podem citar un contracte, datat el 8 de maig del 1400, en el qual el mercader Guillem d'Esplugues ven al també mercader Arnau sa Ramada, trenta quintals de mel de Tortosa, Ulldecona i el seu territori pel preu de *viginti quinque solidorum barchinonensis pro quolibet quintali engerrat et enserpellat*. (AHPB. Tomàs de Bellmunt. *Manualis communium tercii* (29-11-1399/17-5-1400), fols. 93v-94r. D'altra banda, en un estudi sobre la lleuda de Mediona es documenta el transport sistemàtic de la mel, també per terra, mitjançant olles, cànthers o gerres que a la pràctica funcionen com a unitats de mesura (SALICRÚ, 1995).

16 Apèndix, doc. núm. 6.

17 Apèndix, doc. núm. 4.

18 Cal pensar en la possibilitat que aquestes peces no fossin en realitat destruïdes sino simplement inutilitzades (amb un forat al fons) de manera que poguessin ser revenudes, per exemple, per omplir els carcanyols de les voltes.

19 AHCB. Berenguer Escuder. *Quartum manualem* (31-12-1380/24-12-1381), fol. 52r.

20 Apèndix. docs. nùms. 11 i 12.

21 Vegeu Apèndix, docs. nùms. 4 a 11

22 Així, entre d'altres, l'assaonador Joan Vila va ser un dels quatre administradors de la confraria el 1446.

23 Autors com Paulino Iradiel han posat un èmfasi especial en destacar la importància del treball artesanal lliure (fora de confraries i corporacions) en el marc global de les ciutats medievals (IRADIEL, 1993, p. 275).

24 Recordem que l'ordinació preveia el pagament d'una taxa de 40 sous si l'artesà era estranger, de 20 sous si es tractava d'un català i de 10 sous en cas de ser fill de mestre (AHCB. Consell de Cent, Ordinacions. IV-8, fol. 97v).

alguns autors han considerat que l'examen seria el primer pas per al tancament de les organitzacions d'ofici ja que portava immediatament aparellat el fet de la manca de títol i el privilegi dels membres de la família gremial (RUMEU, 1981, p. 183).

L'atribució a la confraria del dret d'organitzar l'examen és significativa ja que es tracta d'una associació amb més d'un ofici, que requeriria de l'organització d'exàmens diferenciats per a cadascuna de les activitats²⁵. En un cas com aquest la lògica hauria volgut que fossin els respectius oficis els encarregats d'organitzar l'examen per als seus futurs mestres²⁶.

Un segon aspecte en el que l'ordinació de 1459 representa un afermament de la confraria, és la preeminència que aquesta normativa li atorga respecte al conjunt d'artesans que treballen en els oficis. Això s'exemplifica en l'aplicació generalitzada de còtitzacions obligatòries a tots els oficials i mestres terrissers²⁷. En aquesta mateixa línia, s'imposa per decret al conjunt dels artesans la festa patronal de l'associació.

La contribució obligatòria per part dels oficials devia suposar a la pràctica que la confraria controlava l'accés d'aquestes persones al mercat de treball, ja que sense el justificat d'haver pagat la quota a la confraria, un obrer no podia treballar a la ciutat.

Aquest control sobre els oficials s'afegeix al que ja la mateixa ordinació concedeix a la confraria sobre l'accés a la categoria de mestre. D'aquesta manera l'associació té un poder efectiu força important sobre el conjunt dels artesans terrissers de la ciutat.

A través d'aquesta normativa, d'una banda es potencia la integració dels artesans a la confraria i de l'altra se li confereix un cert control sobre el conjunt dels terrissers, als que s'obliga –si no a afiliar-se–²⁸ sí a pagar unes quotes que estableixen uns certs mecanismes de dependència respecte a aquella.

Finalment, les noves mesures suposen un evident reforçament econòmic per a la confraria, que veu considerablement augmentats els seus ingressos a través de les quotes obligatòries, les taxes dels exàmens, així com per les multes imposades als infractors de les disposicions.

Després de la publicació d'aquesta normativa, la confraria de Sant Hipòlit es consolida com un marc de referència professional per tots els artesans de la ceràmica a Barcelona, més enllà dels aspectes purament beneficoreligiosos que havien centrat, aparentment, la seva activitat fins aquell moment²⁹. A partir d'aquesta ordinació no la podem considerar com un organisme merament assistencial, ja que comença a exercir també funcions pròpies d'una corporació d'ofici. D'altra banda és ella, i no tant els oficis, la que protagonitzarà l'evolució cap a les formes d'associacionisme tancades d'època moderna.

El control de l'elecció dels jurats

El privilegi concedit el 1455 per Alfons el Magnànim per a l'organització del govern de la ciutat de Barcelona va suposar la reglamentació i fixació de la participació artesana en el govern de la ciutat. D'aquesta manera es van establir clarament els oficis que tenien dret a representació i quina havia de ser la participació de cadascun d'ells.

Pel que fa als terrissers, apareixen esmentats en un grup format per 21 oficis que s'havien de repartir rotativament (concedint-se només la possibilitat d'un representant per cada ofici) 14 llocs en el Consell de Cent. Dins aquest grup s'esmenten els gerrers i els rajolers a cadascun dels quals corresponia un representant. L'elecció dels artesans es deixa en mans dels "còsols o prohòmens o obrers o clavaris o majorals o caps de confraries o

caps de oficis singula singulis refferendo o lurs loctinents".

Aquests electors havien de presentar als consellers unes llistes o memorials en els que s'indicaven els noms de fins a vuit persones "dels millors de lur art, ofici o confraria", d'entre els que s'escollirien els que definitivament formarien part del Consell (BATLLE, 1973, p. 470).

La situació així establerta va provocar problemes en el si de la confraria de Sant Hipòlit, ja que els gerrers es negaven a proposar a membres d'altres oficis en les llistes que enviaven als consellers. La negativa es fonamentava en que el privilegi només concedia representació als gerrers i rajolers i no a ollers o escudellers. Per la seva banda, sembla que els rajolers havien optat per permetre l'elecció, en la seva llista, de terrissers pertanyents a altres oficis sempre que visquessin en el quarter del Pi, que era on residien. El conflicte va ser denunciat davant l'autoritat municipal, presumiblement per ollers i escudellers, emparant-se en la lletra del privilegi, que establia que en el cas de confraries que estiguessin composades per més d'un ofici es podrien escollir membres de qualsevol d'ells³⁰.

La resolució del Consell, dictada el 1469 i reafirmada el 1472³¹ dóna la raó als demandants i estableix un sistema d'elecció per quaters, de manera que en el quarter d'avall s'elegirà, entre tots els terrissers que hi visquin, el representant que el privilegi denomina "gerrer" i en el quarter d'amunt s'escollirà el "rajoler". Amb aquesta determinació es traspasa el control del nomenament dels representants dels oficis terrissers no als oficis concrets citats en el privilegi sinó a la confraria i, més concretament, als administradors de cada quarter³².

L'Ordinació de 1502

Suposa un nou pas en el control de la confraria sobre el conjunt dels artesans dels oficis així com l'assumpció de nous poders jurisdiccionalmentals per part d'aquesta respecte a l'organització professional.

En aquesta ordinació, promulgada a proposta dels prohoms de la confraria³³, es produeix la primera iniciativa legislativa de l'associació per tal de regular aspectes de l'organització laboral dels oficis. En aquest sentit es legisla sobre la contractació d'aprenents i oficials retallant la seva mobilitat professional en benefici dels mestres³⁴.

D'altra banda, també s'augmentarà el control sobre els membres de l'ofici en base a obligar a totes les persones que hi tenen relació (obriers, venedors...), a còtitzar a la confraria el diner setmanal que ja pagaven els confreres i els mestres. Amb aquesta ordinació es consolida definitivament el control que exercia la confraria sobre el conjunt dels artesans terrissers. Al mateix temps l'associació presenta signes evidents de portar a terme una política destinada a la preservació dels interessos de classe dels mestres terrissers enfront als d'oficials i aprenents.

L'evolució posterior continuarà en una línia similar i la separació dels escudellers no suposarà en cap mesura un canvi en el funcionament de la confraria. Un nou pas endavant en el control efectiu dels aspectes professionals es realitza el 1548, quan s'estableix l'afiliació obligatòria a la confraria de tots aquells que vulguin ser examinats en algun dels seus oficis³⁵. A partir d'aquest moment són nombroses les ordinacions municipals promulgades a instàncies de la confraria en la que es regulen aspectes de caràcter professional i comercial dels oficis³⁶. La consolidació del procés d'unificació de la jurisdicció professional i assistencial en mans de la confraria es manifesta en el

privilegi que Felip III va atorgar, el 1599, a la dels ollers, gerrers i rajolers de Barcelona. En aquesta normativa apareixen ja barrejats elements de regulació professional (examen, regulació de la contractació, compra de matèria primera...) i articles sobre l'organització administrativa, prestacions religioses i assistencials de la confraria³⁷. Moltes d'aquestes disposicions suposaven una mera ratificació de les que s'havien promulgat, per la via de l'ordinació municipal, el 1502³⁸.

L'ordinació de 1548 i l'agremiació obligatòria

El darrer pas en el procés d'afermament del paper de la confraria de Sant Hipòlit es produeix el 1548³⁹ a través d'una ordinació municipal que estableix que qualsevol persona que es vulgui examinar com a mestre de l'ofici haurà de ser prèviament confrare de Sant Hipòlit. Cal tenir present que uns anys abans, el 1532, es va produir la segregació dels escudellers i, de fet, dels terrissers de l'anomenat "quarter d'avall" que van fundar una confraria pròpia i separada de la dels ollers i rajolers que se situaven fonamentalment en el "quarter d'amunt". Aquesta situació degué provocar una important crisi a la confraria que serveix com a excusa per tal de demanar al municipi l'agremiació obligatòria de tots els aspirants a mestre. D'aquesta manera es tanca el cicle iniciat gairebé 150 anys abans el 1402, amb la constitució de la confraria. Durant tot aquest procés l'entitat, en principi una associació d'ajuda mútua de participació voluntària, es converteix progressivament, amb el recolzament municipal, en una organització de caràcter professional i de participació obligatòria, amb voluntat de regir sobre l'activitat econòmica dels terrissers barcelonins.

Les ordinacions de caràcter comercial

No serà fins als segle XVI que el municipi de Barcelona intervé, per iniciativa de la confraria, en temes relacionats estrictament amb la comercialització de la ceràmica a Barcelona. Ja hem vist anteriorment com durant el segle XIV s'havien promulgat normatives que feien referència a la qualitat dels productes i en promovien, en alguns casos, l'estandardització, però no interferien en el lliure comerç de la ceràmica a la ciutat. Durant el segle XV es produeix un silenci normatiu en aquests aspectes i les ordinacions que es promulguen durant aquest període se centren en temes de caràcter organitzatiu de la confraria i del sector en general, i no en aspectes estrictament comercials. En canvi, i per primera vegada en el sector de la ceràmica, el 1528 es promulga una norma que afecta directament al comerç d'aquest producte a la ciutat i que estableix de facto un monopoli en mans dels terrissers barcelonins. Així, l'ordinació, promulgada el 21 de novembre de 1528⁴⁰ estableix la prohibició de vendre a la ciutat de Barcelona "olles ni alguna altre obra de terra feta o obrada en les dites viles de la Selva o de Malgrat o altres qualsevol viles o locs del present Principat de Catalunya". D'aquesta manera, dins la ciutat només es podrà comercialitzar terrissa produïda en els tallers barcelonins o procedents de cendres situats fora del Principat. En el preàmbul de la ordinació s'explica que, a causa de la competència dels productes obrats fora de la ciutat, i molt especialment a les poblacions de la Selva del Camp i de Malgrat, els terrissers barcelonins no solament no podien vendre els seus productes dins la seva ciutat, sinó que havien vist minvar les seves exportacions *en Sicília e altres regnes stranyes com tenien acostumat*. D'aquesta situació se'n despenia un

perjudici pels terrissers i també per la mateixa ciutat ja que molts ceramistes havien de marxar fora. D'altra banda, s'argumenta que normatives proteccionistes similars ja estaven instituídes en altres poblacions del Principat, entre les quals es destaca la vila de Perpinyà, i també, dins de Barcelona, per a altres sectors econòmics.

Malgrat tot, l'ordinació és molt curosa en marcar de manera clara els límits de la disposició i estableix reiteradament que la norma no afecta ni a la terrissa produïda fora de Catalunya (i específicament a València o a Pisa) ni a aquella que s'importa d'altres llocs del Principat per a consum propi. Com a contrapartida, la normativa exigeix als terrissers barcelonins (tal com sembla que ells mateixos havien ofert en la seva petició original) que millorin la qualitat dels seus productes. D'altra banda, en la reunió del trentenari de la ciutat en la que s'aprova elevar al Consell de Cent la promulgació de l'ordinació,

25 Sembla clar que no es podia demanar el mateix tipus d' "obra mestra" a un rajoler que a un escudeller, per exemple.

26 En les altres confraries barcelonines que agrupen a diversos oficis la situació és una mica diferent. Així als juliàns era cadascun dels oficis el que organitzava de manera autònoma l'examen (DURAN, 1973, p. vol. II, 356). De tota manera, sembla que posteriorment hi ha haver una intervenció més directa de la confraria, la qual, mantenint examens diferents per a cada ofici, s'encarregava de nomenar els examinadors en cada cas (BONNASSIE, 1975, p. 34).

27 Els primers estan obligats a pagar cinc sous a la caixa de la confraria si volen obrar en algun dels oficis, mentre que els segons hauràn de pagar un diner setmanal (el mateix, recodem-ho, que donaven els confreres).

28 D'aquesta manera la confraria continua essent, si més no nominalment, una associació completament voluntària.

29 Així, els oficials que vulguin trobar feina hi hauran d'acudir per pagar la quota, pagament que devia suposar l'expedició per part de confraria d'un rebut que en la pràctica equivaldria a un permís per treballar en els oficis. D'altra banda, tot oficial que pretengués arribar a mestre havia també de recórrer a la confraria per tal que se li fes l'examen, i un cop aprovat i pagades les taxes (que també cobrava l'associació) estava obligat a contribuir amb un dinar setmanal al seu manteniment. I tot això sense haver de pertànyer necessàriament a la confraria ni gaudir dels beneficis que aquesta comportava. Finalment, tots els artesans del sector de la ceràmica a Barcelona, fóssin o no membres de l'associació, havien de fer festa el dia del patró de la confraria.

30 "E més emperò, que, com en una confraria haurà diversos oficis, aquells oficis sien compresos en la dita confraria..." (BATLLE, 1973, p. 470).

31 AHCB. Consell de Cent. Registre de Deliberacions. II-21, fols 142 i 146, (Apèndix doc. núm. 11). Vegeu al respecte Vila (2001).

32 Això és el que sembla despendre's d'una carta enviada pels administradors de la confraria als Consellers en la que s'indica el nombre de membres de cada ofici que hi ha d'haver en els memorials que presenten els dos quarters. (AHCB. Gremis. Gremial Municipal. Caixa E, (Apèndix, doc. núm. 12).

33 Es dona el cas que conservem la proposta que la confraria va fer als consellers de la ciutat per a la redacció d'aquesta normativa (Apèndix, doc. núm. 13), així com el redactat final, amb lleugeres modificacions, que va promulgar l'autoritat municipal (Apèndix, doc. núm. 14).

34 En concret es prohibeix a oficials i aprenents canviar d'obrador mentre no hagin acabat la seva relació laboral amb l'anterior mestre.

35 AHCB. Consell de Cent. Ordinacions, IV-16, fol 184r.

36 Vegeu en aquest sentit les rúbriques de les ordinacions sobre terrissers corresponents al segle XVI i primera meitat del XVII a AHCB. Manuscrits Municipals, MS L-41, fol. 190r.

37 BMB. *Llibre de la Confraria*, fols. 80r-83v.

38 AHCB. Consell de Cent, Ordinacions, IV-12, fols 81r-82v.

39 Apèndix, Doc. núm. 17.

40 Apèndix, doc. núm. 16.

es determina incloure un apartat en el qual es prohibeixi específicament que com a conseqüència de l'avantatge comercial que suposa l'ordinació per als terrissers barcelonins, es produeixi un increment en els preus⁴¹.

Tot i que evidentment no impedia la venda lliure de ceràmica en els mercats situats a l'entorn immediat de la ciutat, aquesta nor-

mativa tindrà un impacte important en el comerç de terrissa a Barcelona i seguirà vigent fins ben entrat el segle XVIII. En aquest moment, les pressions i protestes dels terrissers d'altres centres productors (Sabadell i Breda especialment) acabaran per provocar-ne la derogació, fet que derivarà durant el segle XIX en la progressiva desaparició d'aquesta indústria a la ciutat de Barcelona.

Apèndix documental

Doc. 1

1314, març, 4.

Ordinacions municipals sobre gerrers que determinen l'obligatorietat de la col·locació d'un segell distintiu de l'artesà en cada peça i estableix mesures per garantir la qualitat i estandaritzar la mida de les peces.

AHCB. Consell de Cent. Llibre del Consell, I-3, fol. 9v

Item, ordonaren los conseylers e los prohòmens de la ciutat, ab volentat del vaguer, que tot jarrer qui fassa jerres ne.n fassa fer, deja posar son sagell en les jerres que farà ho farà fer, lo qual segell sia posat en loch descubert que tota vegada lo pusca hom veher, e que fassa bones jerres e de bona terra, e deja tenir cascuna jerra de XII quartans ha ensús e que sia terra qui sia suficient a jerres.

Item, dejen fer les jerres bones e stables, e ben cuytes e aquels qui lo senyal, segons que és demunt dit, no posaran, perdran les jerres e per cascuna jerra pagaran de ban XII diners.

Item, que aquels qui de bona terra no les faran, pagaran per cascuna jerra XII diners e perdran les jerres, e aquell que hom trobarà en fala que per falta de la jerra que mercader perdés son oli, sò és, que se axis per alguna trencadura, ne malfetura, ne mal coura la jerra, ne per al terra de que la jerra fos feyta, sia tengut lo jerrer que les demunt dites jerres ho jerra agués o aja feyta, de satisfer aquell qui aquell dan aurà prés.

Doc. 2

1320, desembre.

Ordinacions sobre gerrers en les que es reafirmen els mateixos plantejaments esmentats en la normativa anterior.

AHCB. Consell de Cent. Llibre del Consell, I-7, fol. 21r

Item, que tot gerrer deja posar son segell en les gerres que farà, lo qual segell sia posat en loch descubert que tota vegada lo puscha hom veer, e que fassa bones gerres e bé cuytes e de bona terra. Per çò com alguns d'ells hi ha qui.s plevenen que fan venir de la terra que no és sufficient a gerres estables, per çò com n'an mallor mercat. Encara, dejen fer les gerres bones e estables, e aquell qui senyal damunt dit no posarà en les gerres que faran, perdrà les gerres e per cascuna gerra paguen XII diners de ban. E

112 aquell qui de bona terra no les farà, perdrà les gerres e pagarà per cascuna gerra XII diners de ban. E aquell que hom trobarà en falla que per falta de gerra que. Il mercader perdés son oli, çò és, que s'exis per calapecadura o per malfetura, o per mal coure la gerra, o per al terra da que la gerra fos feta, sia tengut lo gerrer qui les damunt dites gerres o gerra hagués o haia feta, de satisfer a aquell qui lo dan hauria prés. E que no dejen fer gerra de menys de 12 quartans. E qui contrafarà que sien trancades la gerra o gerres, e per cascuna gerra pach XII diners e esmen la gerra o gerres a aquell qui comprades les haurà.

Doc. 3

1326, desembre, 6.

Ordinacions sobre gerrers en les que es ratifiquen les disposicions anteriors, especificant que el segell s'ha de col·locar prop del coll de la peça i establint l'obligatorietat de dotar a les gerres enserpellades de quatre nanses d'espert.

AHCB. Consell de Cent. *Llibre del Consell*, I-10, fol. 23r

Gerrers

Ordonaren los conseyllers e els prohòmens de la ciutat que tot gerrer deja posar son segell en les gerres que farà, lo qual segell sia posat prés del coyll, en loch descubert en axí que tota vegada lo puxa hom veer. E que fassa bones gerres, e ben cuytes, e bé estables, e de bona terra, e sens tot encamarament e que sien de XII quartans o de més. E aquell qui el senyal damunt dit no posarà en les gerres que farà, pagarà per ban per cascuna gerra II solidos e perdrà les gerres e serà gitat de l'offici. E aquell qui de bona terra no les farà o que no sien ben cuytes o mal estables o ab qualque encomarament, pagarà per ban per cascuna gerra II solidos e perdrà la gerra. E aquell que hom trobarà en faylla, que per falta de gerra lo mercader perdés son oli per negunes de les dites rahons o per calapatadura, sia tengut lo gerrer qui les dites gerres o gerra haurà fetes, de satisfer tot lo dampnatge al mercader o a la persona qui lo dan haurà prés.

Item, que tota persona qui vesta gerres ne les enserpay deja fer en cada gerra IIII manilles de fil d'espert. E qui contra açò farà, pagarà per ban cada vegada, per cada gerra en que no ls fassa, II solidos. E qui els dits bans pagar no porà estarà prés el castell aytans jorns com ha solidos el ban.

Dels quals bans haurà les dues parts lo veger e la terça l'acusador.

Doc. 4

1350, juny, 14

Ordinacions municipals en les que es regula l'ús de l'espai públic per part dels terrissers, delimitant de manera física una de les àrees de la ciutat en la que es troben assentats aquests menestrals.

AHCB. Consell de Cent. *Ordinacions especials*. V-1. fols 14v-15v

Ara oyats. Per manament del mestaçaff ordonaren los consellers e prohòmens de la ciutat: que nagun oller ne altre persona de qualque estament o condició sia no gos gitar de nits ne de dia terra a ops de fer olers ne altres vaxelles de terra, ne encare menar ne bregar en tot lo carrer qui és apellat dels tayers: só és, de la riera qui va a Vaylldonçela entrò al portal de Senta Anna, ne en tot lo carrer apellat de'n Juglar, ne en los carros travaçers, los quals són anomanats de na Cerveyllona e del forn de Natçaret. Ans aquella qui vuy hi és possada ne deguen levar dins III jorns⁴². E qui contra farà pagarà per ban, de dies cada vagada X solidos e de nits XX solidos.

Item, que nagun traginer ne altre persona no gos descaragar ne ffer descarragar, de nit ne de dia, amagadament o manifesta, terra a ops de les dites olers ne d'altres vaxelles en los dits carrers. E qui contra farà que pach per ban de dies V solidos e de nits X solidos.

Item, que nagun oller ne ollera ne altra persona de qualque condició sia, no gos gitar en los dits carrers escombrim dels forns en que cohuen les ollers ne encare rahiçes dels ollers, ne garballadures de terra de les dites ollers. E qui contra farà que pach per ban cadevagada X solidos.

Item, que nagun traginer ne altre persona de qualque condició ho astament sia, no gos posar ne fer posar, ne fer fer alcú ajustament de pedres en los dits carrers si donchs no ho feya per hobra que volgés fer de present. E qui contra farà pagarà per ban cada vagada II solidos de dies e V solidos de nits.

Item, que naguna persona de qualque estament ho condició sia, no gos posar ne fer posar banchs alguns en les dites carreres per los

⁴² En les renovacions de l'ordinació publicades a partir de 1355 s'afegeix a continuació *Ne encare hi gosen fer rescloses, ne parats, ne basses per tenir aygua per amarrar calcs, ne per bregar terra ne argila.* (AHCB. Consell de Cent. *Ordinacions Especials V-1*, fol. 86r).

quals banchs lo pasatge de les gens sia enberguat. E qui contra farà pagarà per ban cadevagada de dies II solidos e de nits V solidos.

E qui los dits bans pagar no porà, starà prèrs aytans dies com ha solidos al ban.
Dels quals bans aia les dues parts lo mostaçaff e la tersa l'acusador⁴³.

Doc. 5

1367, febrer, 19. Barcelona.

*Ban sobre la prohibició als mestres de cases i als picadors de pedres d'establir companyies amb rajolers o altres persones que ven-
guin calç o teules. Hom els prohibeix també comprar materials de construcció per a revendre'ls.*

AHCB. Consell de Cent. Llibre del Consell, I-23, fol. 30v

Die veneris, XIX die ffebruarii, anno predicto.

Ara oiats. Per manament del vaguer ordonaren los consellers e prohòmens de la ciutat que negun mestre de cases, ne piquador de pedres no gos haver part ne fer companyia ab algun moler, rajoler ne ab persona qui vena calç ne teules. E qui contrafarà que pach per ban quiscuna vegada C solidos.

Item, que negun mestre ne piquador no pusque comprar de les dites persones per revendre rajoles, teules ne calç sots lo ban damunt dit.

Retenen-se emperò los dits consellers, etc.

Doc. 6

1379, Maig, 20

*Ordinacions sobre rajolers en les que s'estableix la mesura de les rajoles, es prohibeix la cuita de teules i rajoles de paviment en els
forms de calç, així com la confecció i cuita de les peces durant els mesos d'hivern a causa del fred. Aquestes ordinacions pateixen,
l'octubre d'aquell mateix any, diverses modificacions, entre les que destaca l'anul·lació de les disposicions 1 i 2.*

AHCB. Consell de Cent. Ordinacions especials. V-7, fols 10v-11r.

També a: AHCB. Consell de Cent. Ordinacions. IV-5, fol. 302r. El conjunt de l'ordinació apareix regestada al *Llibre de Mostaçafia* (AHCB, *Manuscrits Municipals*, MS L-72, fols. 25r i 219v). Aquesta darrera versió, amb data de 14 de febrer de 1378, ha estat publicada (BAJET, 1994, p. 280 i 580-581).

Bans dels raiolers

Ara hoiats⁴⁴. Per manament del Mostaçaff ordonaren los consellers e pròmens de la ciutat:

que negun raioler ne altra persona qui faça raioles ne teules, no gos les raioles qui sien de pehiment ni les dites teules coure ensemps en lo forn hon faran ne couran calç, ans la dita rajola de pahiment e la dita teula haien a coure en forn on gens de calç no couguen. Mas en lo forn de la calç puxen coure, si fer ho volran, rajola de paredar. Sots ban de L solidos.

Item⁴⁵, que negun rajoler en los mesos de noembre, deembre, janer e febrer no puxen coure, per rahó de la glaça que fa en aquell temps, rajoles de pahiment, ans aquelles haien a fer e a coure en altre temps de l'any. Sots lo dit ban de L solidos⁴⁶.

43 Els tres primers apartats d'aquesta ordinació es van tornar a publicar els anys 1353 –dues vegades– (AHCB. *Consell de Cent. Ordinacions Especials*, V-1, fols. 48v-49r i 63r), 1355 (*ibidem*, fol 86r), 1356 (*ibidem*, fol 106r). En la publicació d'aquest darrer any, l'import de les multes aplicades pel que fa a l'apartat 1 es redueix a la meitat.

44 En el marge esquerra i agafant tot el paragraf amb una clau es llegeix *vacat*.

45 En el marge esquerra i agafant tot el paragraf amb una clau es llegeix *vacat*.

46 Segueix A XV de *vuytubri de l'any M CCC LXXX*, los presents bans foren revocats per los honrats consellers, present l'onrat en de Guallars, mostaçaff,

escrit per una altra ma en l'espai entre el segon i tercer apartat.

47 *Hic incipit. Ara oiats*, etc, interlineat i escrit posteriorment per la mateixa mà de la nota de derogació dels bans.

48 *Ob* al marge.

49 *Ob* al marge.

50 El 1387 es torna a promulgar un altre cop el ban dels rajolers en el que es repeteixen les disposicions de l'anterior exceptuant els dos primers apartats que havien estat anul·lats el mateix 1380. (AHCB. Consell de Cent. Ordinacions Especials, V-8, fols 37v-38r).

Après, dissapte a XX de ffebrer del dit any, los dits consellers e prohòmens declararen aquest capítol e volgueren que dins los dits IIII meses los dits rajolers no puxen fer rajoles, mas que aquelles que hauran fetes en altre temps de l'any puxen coure, si.s volran, dins los dits IIII meses.

*Hic incipiat. Ara oiats, etc*⁴⁷

Item⁴⁸, que tota persona qui faça rajoles haia a fer aquelles de la forma acustumada, axí d'amplaria com da largaria que una sia tant larga com dues rajoles tenen ensemps ajustades. Sots ban de X solidos.

Item⁴⁹, que tota persona que faça rajoles de pahiment haia aquelles fer de bona terra, e que sien dretes, e ben coure. Sots lo ban damunt dit de X solidos.

Item, que nagun qui faça calç, per cessar moltes fraus qui se'n fan, no gos tenir en casa sua cert mesurador ne altre persona qui faça offici de mesurar la dita calç, ans la dita calç se haia a mesurar per mesurer jurat. Sots lo dit ban de L solidos.

Dels quals bans haurà la terça part lo Mostaçaff, e la terça lo acusador e la romanent terça part serà de les obres dels murs e valls de la dita ciutat.

Retenen-se, emperò, etc.

Dissapte, a XX de ffebrer del dit any los dits consellers ab pròmens declararen que tothom qui vena calç puxa vendra tots jorns per sí mateix a una persona mige quartera o una quartera e no més avant, sens mesurer jurat⁵⁰.

Doc. 7

1391, Abril, 20

Ordinacions sobre gerrers en les que es determinen els pesos que han de tenir les gerres destinades al transport de mel, en relació amb les seves diferents capacitats.

AHCB. *Consell de Cent. Ordinacions especials, V-8.* fols 84v-85r. També a: AHCB. *Consell de Cent. Ordinacions Especials, V-7,* fols 120r-121r

Die veneris, XX die aprilis, anno a nativitate Domini M^oCCC^o LXXXX° primo.

Bans dels Gerrers

Ara oiats. Per manament de l'honrat en Johan de Coromines, mostaçaff lo present any de la ciutat de Barchinona, ordonaren los consellers e prohòmens de la dita ciutat, per posar los gerrers en bona ordinació e rengla, e per esquivar frau e dan:

Que tot gerrer qui fassa gerres per metre mel, que la gerra que farà en que càpia de un quintar de mel neta, V lliures més o menys, no pes lo test con sia cuyt e enserpellat de XXXV en XXXVIII lliures e no més. Sots ban de V solidos per cascuna gerra que contra dita forma seria feta, e noresmenys que li sia trenchada.

Item, tota gerra qui tenga III roves e mige de mel neta, III lliures més o menys, pes lo test enserpellat de XXX en XXXII lliures e no més. Sots lo dit ban.

Item, que tota gerra en que càpia de III roves de mel neta, III lliures més o III menys, pes de XXVI en XXVIII lliures e no més, enserpellades. Sots lo dit ban.

Item, que tot gerrer qui fassa de les dites gerres haia a fer lo seu senyal en cascuna gerra per esquivar frau. Sots lo dit ban.

115

Item, que alguna gerra qui sia soldada no gos vendre per bona, e si ho fa, que la mel qui.s perdés se perdés als dits gerrers, so és a aquell o aquells qui li haurien venuda pus fos soldada e noresmenys que sien cahuts en lo dit ban.

Dels quals ban, etc

Retenen-se emperò, etc

Doc. 8

1404, març, 21

Ordinacions sobre gerrers en les que s'estableixen les capacitats de les gerres meleres i olieres i s'institueix la figura del vehedor per a inspeccionar la qualitat de les peces.

AHCB. *Consell de Cent. Ordinacions. IV-5*, fols. 259r-260v

També a: AHCB. *Consell de Cent. Ordinacions Especials. V-10*, fols 247r-248r i AHCB, *Manuscrits Municipals, MS L-72*, fols. 218r-219r. Aquesta darrera versió ha estat publicada (BAJET 1994, p. 578-580).

Ordinacions fetes sobre los gerrers

Die veneris, XXI mensis marcii, anno a nativitate Domini millesimo CCCCº quarto.

De quina tenguda deuen esser les gerres de mel

Ara hoiats tot hom generalment. Per manament de l'honorable en Nicholau de Gualbes, Mostaçaf de la ciutat de Barchinona, ordonaren los consellers e prohòmens de la ciutat de Barchinona per utilitat de la cosa pública de la dita ciutat:

que tot gerrer qui farà gerres en la ciutat de Barchinona per metre o tenir mel en aquelles, hage e sia tengut de fer aquelles en tal forma que, acabades, dins cascuna d'aquelles càpia de mel neta de IIII roves e X lliures fins en IIII roves e XV lliures, a pes de Barchinona. Sots ban de L solidos barchinonenses a cascun e per cascuna vegada.

Del pes que deuen haver dits gerres

Item, que les gerres que los dits gerrés faran per metre e tenir mel acabades, a tots obs e encerpallades, no pesen més avant de XXXVI en XL lliures a pes de Barchinona, e si més avant pesaran que. I venador que li serà ordonat sia tengut de trencar aquelles de present, e axí mateix si dins aquella no cabrà lo pes demunt dit de mel neta. Sots lo dit ban de L solidos.

De quina tenguda han ésser les gerres de oli

Item, que tot gerrer qui farà en la dita ciutat gerres per metre o tenir oly, hage e sie tengut de fer aquelles en tal forma que dins cascuna càpia de XIII quartants e mig fins en XV quartants d'oli a mesura de Barchinona. Sots lo dit ban.

Del pes de dites gerres d'oli

Item, que cascuna de les dites gerres fetes per tenir o metre oli, acabada, no puxe pesar més avant de L en LV lliuras a pes de Barchinona, e si ho fan que. I vehedor qui elet hi serà les haia a trencar de present, e axí mateix si dins aquella no cabia la quantitat d'oli demunt dita. Sots lo dit ban.

Que en quesquina gerra sia lo senyal del gerrer

Item, que cascun gerrer qui farà de les demunt dites gerres per tenir oli o mel sia tengut de fer en cascuna gerra, mentre serà fresca, çó és ab empremta, son senyal e que cascun gerrer hage a fer senyal sparc a fi que si frau hi és trobat se puxe mostrar qual gerrer haurà feta la gerra en la qual lo frau serà stat fet. Sots lo dit ban.

Que les gerres sien enserpellades

Item, que cascuna de les demunt dites gerres hagen ésser encerpellades de bona e conivent lata de spart, e que en cascuna gerra axí de oli com de mel hage haver tres bones manilles de sagola bona e suficient. Sots lo dit ban.

116

Que sien regonegudes per vehedors dites gerres si seran bones

Item, que sobre lo demunt dit gerram sien elets per vehedors un hom o dos del dit offici, hòmens leyls e de bona fama, ab assentiment dels honorables e Cònsols de la Mar de la dita ciutat, los quals vehedors hagen càrrech de veure lo dit gerram si serà stat fet en la manera demunt ordonada. E si trobaran lo contrari, que de present les hagen a trencar. Los quals vehedor o vehedors o cònsol o cònsols hagen a fer sacrament en poder dels dits Cònsols de la Mar de usar bé e leylment de llur offici. Sots lo dit ban.

Lo que los vehedors han haver per llurs treballs

Item, que los dits vehedor e vehedors qui en açó seràn elet o elets hagen per llurs treballs per cascuna gerra malla, la qual pach lo

mercader qui compra les dites gerres, però que los gerrers sien tenguts de cullir aquell dret e de fer-los pagar a aquells qui les gerres compraran, e que ho donen als dits vehedor o vehedors, e si liuren les gerres sens haver lo dit dret que. I paguen del lur.

Que no sien tretes gerres de casa fins sien regonegudes

Item, que algun gerrer no gos traure ne fer traure de sa botiga o obrador alguna de les demunt dites gerres fins que sien stades regonegudes per lo dit vehedor o vehedors. Sots lo dit ban de L solidos per cascuna vegada que contrafarà.

Que les gerres no sien enserpellades fins sien regonegudes

Item, que algun custurer de serpalleres de gerres ne altra qualsevol persona, no gos enserpallar alguna gerra d'oli o de mel fins que per los dits vehedors sia stada regoneguda si és leyal e que no sia trenchada ne consentida. Sots ban de V solidos per cascuna vegada.

Dels quals bans, guanyada la terça part a l'acusador e les dues parts al dit Mostaçaf.

Retenen-se emperò los dits Consellers e Prohòmens que si en les presents ordinacions e bans havia algunes coses scures o duptoses que ells o aquells qui per ells hi seràn assignats les puxen esmenar, declarar e interpretar aytantes vegades com se vullen a llur coneguda.

Doc. 9

1409, desembre, 14. Bellesguard

Privilegi atorgat pel rei Martí l'Humà a petició dels prohoms de la confraria de Sant Hipòlit pel qual es modifiquen alguns aspectes del privilegi fundacional de 1402 especialment pel que fa a l'admissió de com a confreres de persones no pertanyents als oficis terrissers.
ACA. Cancelleria, Rg. 2.208, fols 24v-25r

Pro confratria dels gerrers civitatis Barchinone

Nos, Martinus, Dei gratia Rex Aragonum, Sicilie, etc., visa quadam carta, sigillo nostre maiestatis appendicio insignita, data Valencie prima die decembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o secundo regnique nostri septimo et clausa per fidelem prothonotarium nostrum Raymundum de Cumbis, cum qua laudavimus, aprobavimus et confirmavimus quedam capitula nobis oblata per abbatem monasterii Populeti, cuius est prioratus beate Marie de Natzareto eiusdem ordinis civitatis Barchinone, in favorem confratrie beati Ipolitii martiris, ad cuius honorem capella cum altari in ipso prioratu per homies de officio ollariorum, rajoleriorum et gerreriorum dicte civitatis extitit jam fundata, ut in ea lacius continetur, ad humilem supplicacionem pro parte vestri proborum hominum et rectoris dicte confratrie propterea nobis factam capitula subsequencia:

Excellencie nostre per vos oblata carte dicte confratrie cum presenti iungentis absque preiudicio derogacione et diminucione ipsius quorum tenor est huiusmodi seriey:

Molt alt e molt ex-/^{25r} cellent príncep e senyor. A la vostra reyal maiestat humilment suppliquen los promens de la confraria del gloriós Sent Ypòlit en la qual són ollers, gerrers e rajolers, que com los capitols de la dita confraria per la vostra senyoria atorgats, segons que experiència mostra, freturen de alcuna correcció o anediment que placia a vos senyor de atorgar als dits confreres que:

si per los quatre promens de la dita confraria los confreres seran demenats per ajustar-se per actes o negocis toquants utilitat de la dita confraria, que aquells qui no vendran a consell a la hora assignada encorreguen en semblant pena e sien exequitats en la forma e manera que serien si eren defalguts en alcuna sepultura de confrare de la dita confraria.

Item, senyor, que ls confreres de la dita confraria qui ara són o per temps seran, puxen portar en lurs mans ciris o brandons, si ben vist lus serà, lo jorn de Sent Ypolit; e semblantment quant iran a soterrar alcú de la dita confraria.

E encara, molt alt senyor, placia a vos de atorgar que les promissions e dons fets e atorgats a la dita confraria per los dits confreres axí per ornaments de capella com en altra manera e encare les penes comeses per los dits confreres hagen ésser exequitades per los vostres oficials a requesta dels lllle prohoms regidors de la dita confraria, ço és de cascuns en l'any que seran regidors del lur temps, en altra manera que los dits prohoms sino ho requerien o no ho tenien bé après ho agen a pagar del lur propi, si donchs per la maior partida del consell de la dita confraria les dites penes no seran remeses.

E encara, molt alt senyor, placia a vos de atorgar que com lo nombre dels dits oficis sien fets poch, que puxe acullir confreres de altres oficis qui en la dita confraria se volran metre pusque lo nombre d'aquells que aculliran de altres oficis no munt a més de cent persones, com en altre manera, senyor, lo nombre dels confreres dels dits oficis qui huy hi són sia tan poch que la dita

confraria no poria durar. E en açò, molt alt senyor, farets als dits supplicants gràcia e mercè".

Altissimus, etc. Et omnia ac singula in eis contenta approbamus, laudamus, ratificamus et nostre confirmationis presidio roboramus. Mandantes per hanc eandem Gubernatori Cathalonie, vicario et baiulo Barchinone ceterisque universis et singulis officialibus et subditis nostris ac dictorum officialium locatenentibus, presentibus et futuris, sub nostre gracia et mercedis obtentu, quatenus omnia et singula in preinsertis contenta capitulis et quolibet eorum, dum presentemque adinviccionem et confirmationem nostram firmam habeant, proprio teneant et observent faciantque ab aliis inviolabiliter observari et contra non veniant seu aliquem contravenire permittant ulla racione vel causa. In cuius rei testimonium presentem fieri iussimus nostro sigillo inpendenti munitam.

Datum in domo nostra de Bellsguard, territorii Barchinone .XIII. die decembris anno a Nativitate Domini M° CCCC° VIII°o, regni que nostri XIII°o. Rex Martinus.

Viso. dominus Rex mandavit michi Bernardo Medici.

Doc. 10

1459, maig, 31. Barcelona

Ordinacions municipals promulgades a petició dels prohoms de la confraria en les quals s'institueix, i es posa sota el control de l'associació, l'examen obligatori per a l'accés al grau de mestre. També s'imposa la cotització de tots els que tinguin obrador de terrissa o venguin obra de terra i s'obliga els oficials de l'ofici a pagar 5 sous a la confraria.

AHCB. Consell de Cent. Ordinacions. IV-8. fols. 97r-98r

Ordinacions de raiolers, gerrers e ollers

Ara hoiats tot hom generalment. De part dels honorables regent la vagueria e batle de Barhinona, çó és, de quescun d'ells tant com se pertany a sa iuredicció, ordonaren los honorables Consellers e pròmens de la dita ciutat, per utilitat de la cosa pública de aquella e bon avenir e repos dels raiolers, gerrers, ollers e blanquers de obre de terra de la dita ciutat:

que d'aquí avant qualsevol persona dels dits officis qui.s volrà levar mestre o volrà tenir casa en la dita ciutat o emperar forns per sí no gos ne li sia licit ne permés fer les dites coses o alguna d'aquelles sens que no sia primer exhaminat per los pròmens de la confraria e per aquells que los dits pròmens hi elegiran o deputeran. E si /^{97v} serà trobat ésser sufficient, e serà natural dels Regnes e terres del senyor Rey, haie a pagar a la caixa de la confraria dels dits officis per lo dit exhamen vint sous. E si no serà natural dels dits regnes e terres del dit Senyor XXXX sous. Entés, emperò, e declarat que si aquell qui en lo dit exhamen serà posat serà fill d'algun confrare de la dita confraria no sia tengut de pagar per reho del dit exhamen sino X sous. Les quals quantitats haien a servir en conservació e augment de la dita confraria e de les coses pies d'aquella. Sots ban a quescú e per quescuna vegada que serà fet lo contrari de C sous.

Item, ordonaren los dits consellers e pròmens que d'aquí avant tots e qualsevol jovens obrers dels dits officis qui ara són e per temps seràn no gosen ne.ls sia licit ne permés obrar en los dits officis o algun d'ells sens que primer no paguen a la caixa de la dita confraria V sous; e que los mestres ab los quals obreran haien e sien tenguts a denunciar los jove o jovens qui ab ells atureran o obreran als pròmens de la dita confraria, sots ban a quescú e per quescuna vegada que serà contrafet de C sous.

Item, ordonaren los dits consellers e pròmens que d'aquí avant qualsevol persona qui tingua obredor o forns de alguns dels dits officis e faça o faça fer fornades d'aquell o aquells dins la dita ciutat o suburbis de aquella, ab que no sia confrare, aquells tals haien e sien tenguts pagar un diner quescun dissapte a la caixa d'aquella, per conservació e augmentació dels càrrechs de la dita confraria. Sots ban a quescú e per quescuna vegada que serà fet lo contrari de V sous.

Item, ordonaren los dits consellers e pròmens, que d'ací avant qualsevol persona de qualsevulla grau o condició sia qui /^{98r} tendrà botigua o revendrà alguna de qualsevol obre de terra dels dits offiçi o offiçis en la dita ciutat o suburbis de aquella no gos tenir lo die de la festa del **118** gloriós Sanct Ypolit obra alguna dels dits offiçis fora lurs obredors, sots ban a quescú e per quescuna vegada que serà contrafet de V sous.

Dels quals bans sien fetes tres parts eguals, la una de les quals sia de l'offiçal qui.n farà la exeqüció, l'altra terça part de la caixa de la dita confraria e la restant terça part de les obres dels murs e valls de la dita ciutat.

Retenent-se emperò los dits consellers e pròmens poder de interpretar, corregir e esmenar tot çó e quant los apparrà ésser scur e duptós en les dites coses tota vegada que.ls serà ben vist a lur coneguda.

Fforen publicades les dites ordinacions a XXXI de maig de l'any M CCCC LVIII.

Doc. 11

1472, desembre, 4.

El Trentenari de la ciutat, davant la problemàtica suscitada entre els diferents oficis de la confraria de Sant Hipòlit respecte a quins d'entre ells tenien dret a ocupar els llocs reservats als "gerrers" i als "rajolers" en el Consell de Cent pel privilegi de 1455, resol que s'esculli per al lloc dels "gerrers" qualsevol dels membres de la confraria que visqui en el quarter de Framenors, i per al lloc dels "rajolers" qualsevol dels que visqui al quarter del Pi segons ja havia estat ordenat anteriorment el 1469.

AHCB. Consell de Cent, Registre de Deliberacions, II-21, fols. 142 i 146.

[Proposta al Consell]

Item, fouch proposat com en los dies passats fouch suscitada qüestió e diferència entre los gerrers e rajolers de una part, e los ollers e blanquers qui tots són de una confraria de la part altra. E açò per tant com los gerrers e rajolers qui solament són nominats en lo dit privilegi, jatsia que en aquell haie clausula que com en una confraria haurà diverses officis, aquells officis sien compreses en la dita confraria. Emperò, en dar nomina per entrar en ^{142v} concell, no volien dar algun dels ollers e blanquers en lo nombre a ells per los consellers demanat. E com dites diferències gran temps ha sien suscitades entre los dits officis qui tots són de una confraria e tant és més necessari ésser més conservada freternitat entre aquells, e signantment fou agitada la qüestió en lo temps que eren consellers lo honorable mossèn F. Lobet e altres companyons seus los quals, volents metre los dits officis, foren sobre dites coses cert apuntament iuxta la sèrie e tenor del dit privilegi e per exequió de aquell apuntament que fos posat en lo present consell. Com emperò dit apuntament en la anyada dels dits consellers o après no sie stat posat en dit e present concell, e are haien entrar en concell de la dita confraria de gerrers e rajolers e per çò és necessari sien los dits officis mesos en orde per ordenació del present concell, per tant lo dit apuntament fet per los dits mossèn Ffrancesch Lobet e sos companyons serà legit devant les savieses dels d'aquest concell a ffi que iuxta aquell o per altra manera los dits officis sien mesos en repòs.

E proposades les dites coses, e hoyt lo pensament per les quatre persones per lo consell present destinades e encare lo apuntament fet sobre la dita diferència dels gerrers e rajolers, lo concell feu les conclusions següents:

[Resolució del Consell]

^{146r} En quant toque lo fet dels gerrers e rajolers lo concell, attés que en lo privilegi o clausula com molts officis són sots una confraria del qual algú sia anorant en dit privilegi que tots los altres sien enteses per aquell, segons en lo dit apuntament per mossèn Lobet e los altres lavors consellers fet és mencionat, fa conclusió e delliberació que lo dit apuntament fet sobre dits officis és exequió del dit privilegi e per consegüent sta bé e que sia exequat. E és del tenor següent:

Los honorables mossèn Ffrancesch Lobet, mossèn Ffrancesch Farrer, mossèn Barthomeu Costa e mossèn Benet Gili, consellers l'any present^a de la ciutat de Barchinona; com en lo privilegi novellament del rey Alfonso de lohable memòria obtengut, disposant entre les altres coses de les electió de consellers e creació del concell de Cent Jurats avans de la festa de Sancta Lucia per los consellers novament elets fahedora, entre ls altres officis e o confraries sien nominats gerrers e rajolers quescú de per si sens que ollers e blanquers, los quals tots quatre officis solien fer una confraria no y són nominats. E per aquesta rehó són stades suscitades e devant ells, dits consellers, rehonades algunes diferències entre ls dits officis, car los gerrers, qui ab los rajolers solament són nominats en dit privilegi, no volien nominar per entrar en concell de C jurats sinó de aquells del dit ofici. Jatsia los rajolers façen lo contrari, çò és, que no solament nomenen dels rajolers més encara dels altres qui són del lur corter del Pi. E com a ells, dits consellers, sia vist gran desordre entre los dits officis, qui són tots de una confraria, ésser manejades tals diferències, maxien per lo entrar en dit concell que és cosa comuna a tots aquells qui han disposició e axí ho mostre declarar lo mateix privilegi dient que com són molts officis en alguna confraria tots sien reputats per un, çò és per aquell qui és nomenat en dit privilegi, /146v lo qual vol que tots los compresos en les confraries havents disposició con treguen sort en entrar en dit concell. Per tant ells, dits consellers, desijants reposar totes diferències qui per la dita rehó sien mogudes entre los dessus dits, delliberaren concordablement que, attés que en dit privilegi són nominats expressament dos dels dits officis compresos sots una confraria, çò és rajolers qui stan en lo corter del Pi e gerrers qui per la maior part stan al corter de Framenors, que los dits rajolers quiscun any, en lo memorial que donaran per trauer un qui ha ésser del dit Consell, sien tenguts nomenar en lo nombre que ls serà demanat de aquells rajolers, ollers, blanquers e gerrers qui steran o habiteran exercints llurs officis en lo dit corter del Pi si de tots n'hi haurà, sobre los quals serà votat segons forma del dit privilegi sobre un qui ha entrar en concell per lo nom dels dits rajolers. E los cònsols dels gerrers, qui acostumen a star en lo corter de Framenors, en lo memorial que deran del nombre demanat, sien tenguts metre gerrers, ollers, blanquers e rajolers, çò és de aquells qui exercints los dits officis o algun de aquells habitaran continuament en lo dit corter de Framenors, si de tots n'hi haurà, sino de aquells que n'haurà, mijeçant lo jurament que hauran prestat, e sobre aquell serà votat per traure'n un qui entervengua en dit concell per lo dit nom de gerrers segons forma del dit privilegi. Les quals coses ells, dits consellers entenen e volen posar en concell ordinari de XXXII a ffi que si en quant necessari sie per aquell dites coses sien aprovades, statuides e ordonades a perpetual observació de aquelles.

119

Doc. 12

1488

Carta dels cònsols de la confraria de Sant Hipòlit als Consellers de la Ciutat proposantlos una reglamentació de l'elecció dels membres del memorial que la confraria ha de presentar per a l'elecció dels representants de l'ofici al Consell de Cent.

AHCB, Gremis, Gremial Municipal, caixa E.

Jesus Christus^a

A les magnificències de vosaltres, mossèn de consellés de la insigne ciutat de Barchinona supliquen los quatre promens de la confraria de Sent Ypòlit de Barchinona, que per observancia del privilegi vos placia proveyr que lo any que los promens de la dita confraria auran a presentar cèdola he nòmina de persones per a metre en Consell^e de Cent Jurats de la dita ciutat, sien tenguts tots quatre promens plesats, e non altres, a portar e presentar dita cèdola he nòmina als honerables concellés. He que en dita nòmina he cèdola meten vuyt homens, çò és quatre ollers e quatre rajolés^a tensolament, he sien ciutedans de Barchinona he confreres de la dita confraria e non altres.

Item més, que los dos cònsols de l'ofici de les gerrés he escudellés, lo any que auran a presentar nòmina he cèdola per metre en lo dit consell, sien abdos ensemps a presentar dita nomina de vuyt persones. Emperò que hi meten gerrés he escudellés e que en la dita vuytena hi hage haver almenys tres scudellers^b

Item que per levar inconvenients que negún gerrer ne escudaler no puga ésser ensemps prom de la confraria de Sent Ypolit he consoll de l'ofici dels gerrés he escudalés, per què los dits officis ensemps he en un matex ayn no recayguen en una matexa persona ans sien divisits^c he reperats aquell ayn. E si ere fet lo contrari per los cònsols e promens^d, que paguen XX sous per bant, guanyadors çò és, per la una terça^e part a l'oficial qui farà la exeqüció e per l'altre terça part a la obra dels murs, e per l'altre terça part a la caixa de Sent Ypòlit^f.

Doc. 13

1500

Carta dels cònsols de la confraria de Sant Hipòlit als Consellers de Barcelona en la qual es detalla una proposta d'ordinacions per a la confraria tendents a l'augment dels seus ingressos a través de la cotització obligatòria de tots els oficials. També es fan propostes sobre l'admissió d'oficials i aprenents en els obradors i la liquidació de comptes per part dels administradors de la confraria.

AHCB. Gremis, Gremial Municipal, caixa E.

Jesús

En presència de vostres grans magnificències expossen los pròmens dells gerrés, rejolés, ollés e scudellés de la present ciutat, com a causa del poch tresteig de les mors los dits oficis són venguts a total destrucció e ruyna, axí que la confraria e aquels és del tot destruyda e vendrà a maior destrucció si per les reverències vostres no. Is és favorablement subvengut e ajudat segons que altres confraries de la present ciutat és permés. Que are, per lo temps de la pestilència qui és stada en la present ciutat, los és stat forsat del tot dellapidar la caixa de la dita confraria per a socórrer e ajudar a molts confreres, familia o fills de aquells qui de tal mall són morts e altra la infirmitat, en ajudar al soterrar e altres cosses necessaries a les sepultures de aquells los qualls per no tenir la facultat s'és feta tan sotill com al món s'és poguda fer. E per què la dita caixa de dita confraria refer e convocar se puga e algun augment per quant altrament lo servey de nostre senyor Déu ni del gloriós mossèn Sant Ypòlit fer no.s porie ni en temps de altre semblant necessitat de la als qui mester o aurien ajudar o subvenir no podrien.

120

a En la part superior esquerra del full es llegeix *1488 escudilleros* escrit per una altra mà i en escriptura moderna.

b segueix de *la dita* ratllat.

a çò és..... *rajolés* interliniat per una altra mà sobre *que sien rajolés he ollés*.

b *e que en la dita vuytena..... scudellers* interliniat per una altra mà sobre *de tots el nombre que los plaurà dels dits gerrés he escudellés a lur arbitre* ratllat.

c interliniat per una altra mà sobre *divisis* ratllat.

d *promens* interliniat sobre *cònsols* ratllat.

e *terça* interliniat.

f *E si ere fet lo contràri... caixa de Sent Ypòlit* escrit per una altra mà.

E per tant demanem de molta gràcia vos plàcie ordenar e provehir que tota persona qui en la present ciutat vendrà obra de terra de qualsevol manera que sie haie de pagar e sie tengut pagar quade disabte a la dita confrarie .i. diner, segons paguen los qui venen cordes e los qui venen pa e molts semblants en la present ciutat e si tal persona serà possada en necessitat per malaltia o en altre manera li sie subvengut e ajudar segons als confreres de dita confraria és acostumat subvenir e ajudat.

E ultra les dites coses, sien per vostres magnificències confirmats los presents capítols los quals los dits pròmens ab lur consell an fets e asó per tenir en pau e an tranquil·litat la dita confraria e encara per conservar e mantenir aquella, e açò rempretaran los dits pròmens a singular gràcia e mercé de vostres magnificències /^{lv}.

Ordenaren los demunt dits pròmens ab los altres aiustats en lo present consell que per remoure tota manera de dabat o disenció qui.s pugués sucitar o moure entres los confreres de la dita confraria, que no sie lícit e permés a algú dels oficis de la dita confraria de pendre mosso o apranent algú qui stigue afermat ab altre dels confreres de dits oficis ab carta o sens carta sens licència e voluntat de l'amo ab qui primer aurà stat si donchs aquell tal no avie acabat lo temps en lo qual stave afermat ab dit son amo e asó sots virtut del sagrament que prestat han en lo introit de la confraria a bant de XX sous en lo qual encoreguen per quada vegada que serà contrafet al dit capitoll. Los quals XX sous siguen exequatats per los pròmens de aquell any bens de aquell qui aurà contrafet de aquells no puguen fer gràcia alguna ans rebuts aquells more dins los tinguen a metre e retre lurs comptes en compte de rebuda de aquella anyada hon tal bant se cometrà.

Item més, ordenaren per remoure tota manera de disenció e baralla entre los dits confreres del dit ofici e per tenir la dita confraria en pau e tranquil·litat, que no sie algun dels dits oficis qui gos o presumezca dar feyna de son ofici a algun jove o obrer qui haie sta ab altri dels dits oficis de la present ciutat, sen que primer no haie informació de aquell ab qui aurà derrerament stat si lo dit jove o obrer li és deutor per quantitat alguna e si aquell tall dirà li sia degut quantitat alguna, per lo dit jove o obrer que no li sie donada feyna fins lo dit amo ab qui aurà stat sie pagat e satisfet e content del dit jove o obrer. E açò sots manament e pena en lo propdit capítol continuada [?] e ferma del prop dit capítol.

Item, com per causa e negligència de mals exegidors la dita confraria vingué a total disminució per quant hi és molt degut per los confreres de aquella, pus veuen no són exequatats del que justament són tenguts a pagar, ordenaren que los pròmens e clavaris de quada hun any de dita confraria haien haver feta diligència al die de mosenyer Sant Ypòlit de haver rebuts tots los deutes dels confreres e altres persones obligades a pagar a dita confraria en aquella anyada en la qual els seran pròmens. E si rebuts no hauran, fins lo die de Sant Miquel de setembre prop seguidor del /^{2o} dit any que en tal cas haien adossar los dits ròsechs assí mateix e aquells pagar a la dita confraria. E en cars que no u facen puguen ésser axecutats per los pròmens qui seran elegits après d'ells, los quals pròmens elegits après dels negligents en exequar o en complacència o en altra manera no.ls volien exequar es trobaran tals ròsechs en donar lur compte ho haien a pagar de lur propi, sens que no.ls ne sie feta neguna gràcia ne mercé en altra axó encorreguen en pena de cent sous per quada vegada que serà contrafet.

Item més, demanen a vostres magnificències que qualsevulla obrer que anirà a obredures o per cas fos que stigués a soldada en qualsevulla en temps de any o de mig o a meys temps demanen los senyos de pròmens de la dita confraria de mosenyor Sant Ypòlit que aquells talls sien tenguts pagar un diner tots disaptas e açò per augmentació de la dita confraria com la dita confraria sia tenguda e obligada en servir aquells e per què fins ací la dita confraria de aquells profit no ho demanen los dits pròmens ab tot lo consell a vostras magnificències los compliau la demanda per ells feta axí com haveu a altres confraries en la present ciutat.

Item, ordenaren los demunt dits pròmens que qualsevulla qui tirarà calcs ni regula per cuitat [?] dels dits ragoles sia tengut hi obligat de pagar hun diner tots disaptas axí com paguen los confreres, ni qualsevulla homa qui visqua del treball del dit ofici sie tengut de pagar axí matex hun diner tots disaptas.

Doc. 14

1502, maig, 31. Barcelona

Ordinacions municipals sobre la confraria de Sant Hipòlit per les quals s'imposa la cotització obligatòria a la confraria de totes les persones que pertanyen a l'ofici (oficials, mossos...). També regula determinats aspectes de la liquidació de comptes per part dels administradors de l'associació i de la contractació laboral dels oficials.

AHCB. Consell de Cent, Ordinacions. IV-12, fols 81r-82v

Reproduïdes a: BMCB. Llibre de Ordinacions de la confraria dels ollers, gerrés y reiollers renovat lo any 1739, fols. 10r-12r

De Ollers e Gerrers

Dimarts, a XXXI del mes de maig, any mil sinchcents y dos, los honorables consellers e consell ordinari de la present ciutat de Barchinona, congregats en l'ort de la casa del consell de aquella a petició e instancia d'en Damià Vilaseca, Pere Geronella, Pere Gomis e Johan Trullàs, prohòmens dels officis dels gerrers, raiolés, ollers e scudellers de la dita ciutat e de la confraria del beneventurat Sanct Ypòlit, per utilitat de la cosa pública e per posar en degut orde los dits officis e confraria, statuiren e ordonaren les coses següents:

Çó és, que com sia cosa deguda e pertinent que tots aquells qui participen en los guanys e utilitats de algun exercici degen contribuir en los càrrechs de aquell, e en los officis dels ollers, gerrers, raiolers e scudellers haie molts qui dit exercici manegen. Emperò, hay alguns confreres de la confraria dels dits officis apellada de Sanct Ypolit, e altres qui no són confreres, e tots, axí confreres com no confreres, se alegren de les utilitats que en dit exercici se fan. Emperò, en lo pagar dels càrrechs solament hi participen los confreres, lo que és vist portar /^{81v} gran desigualtat; per tant, per causar unitat e concòrdia en los exercints los dits officis, ordonaren e statuiren los honorables consellers e prohòmens de la dita ciutat, següints la forma e praticha que en moltes altres confraries de la dita ciutat és servada: que d'ací avant totes e qualsevol persones qui useran dels dits officis en la present ciutat, o sien confreres o no confreres de la dita confraria de Sanct Ypòlit, e vendran obra de terra en la dita ciutat, paguen e haien a pagar quiscun dissapte als prohòmens de la dita confraria, hun diner manut per sostenir los càrrechs de la dita confraria, e per subvenir a les miseries e pobreses dels confreres de la dita confraria e a la necessitat de aquella. E los dits prohòmens puixen aquells encare que no sien confreres compellir com si eran confreres en pagar dit diner quiscun dissapte. Declarat, emperò, que en les dites coses no són ni deuen ésser compresos los qui fan raioles e teules fora la present ciutat qui no són ciutedans de aquella. Ans los dits consellers e prohòmens per certs justs respectes los excepten de la present ordinació.

Item, ordonaren e statuiren los dits honorables consellers e prohòmens prosedar totes diferències, distencions e debats qui seguir se porien entre los confreres de la dita confraria si provehit no y era, que d'ací avant no sia lícit ni permés a algú dels dits confreres pendre ni acceptar en servici seu aprenedis algú qui stiga afermat ab carta ab algú dels dits confreres durant lo temps que sterà afermat sens licència demenada e obtenguda de aquell ab qui sterà affermat. Sots ban a quiscú e per quiscuna vegada que serà fet lo contrari de XX solidos sens gràcia e remissió que no puga ésser feta del dit ban.

Item, per constituhir los confreres de la dita confraria en tranquille stat e repòs e que entre ells no.s puguen seguir diferències, malicies ni baralles, ordonaren e statuiren los dits honorables consellers e prohòmens, que d'ací avant no sia lícit ni permés a algun confrere de la dita confraria donar feyna a algun obrer qui haie stat ab algú dels dits confreres que primer aquell ab qui volrà obrar no sia certificat si lo dit jove serà deutor a qualsevol /^{82r} dels dits confreres, axí per ocasió dels dits officis com per altre qualsevol causa o rahó, e haie pagat e satisfet tot lo que serà vist als dits prohòmens ésser deutor. E açó sots ban de XX solidos tostemps que serà fet lo contrari.

Item, com de algun temps ensà speriència haie mostrat e mostre que per causa de la negligència, mala cura o comport dels prohòmens dels dits officis o confraria, aquella sia venguda en gran necessitat de no poder pagar e satisfer los càrrechs e deutes a que és obligada, de hon lo offici divinal e lo servici de la dita confraria e del dit Sanct Ypòlit cesse a gran dan de la dita confraria e premy de les consiències dels dits prohòmens qui per la dita negligència no curen exhigir los deutes deguts a la dita confraria. Per tant, los dits honorables consellers e prohòmens, per obviar als dits dans e abusos, ordonaren e statuiren que d'ací avant los prohòmens de la dita confraria haien e sien tenguts, a la fi de l'any de lur regiment, haver cullits e exhigits tots los deutes deguts a la dita confraria e dar compte e rahó de aquells als prohòmens qui novament seràn elegits e pagar a aquells tot lo que.s mostrarà ells haver rebut per la dita confraria e officis, deduhides les despeses que fetes hauran per ocasió de la dita confraria. E si per ventura los dits prohòmens no hauran curat reebre e exhigir tot lo que se mostrarà ésser degut a la dita confraria dins lo temps de lur regiment passat, aquell los haien haver exhigits e rebuts fins en la festa de Sanct Miquel del mes de setembre immediadament venidora, sens dilació e comport algú. E si per ells, dits prohòmens, serà fet lo contrari que los dits deutes e ròssechs sien e stiguen a tot càrrech e perill lur pagant aquells de continent passada la dita festa a la dita confraria de lurs béns propis, sens gràcia ne comport algú que per los prohòmens novament elegits los sia fet. E açó sots ban per quiscuna vegada que serà fet lo contrari de XX solidos.

122

Item, com per ordinacions de la dita confraria los prohòmens de aquella sien tenguts e obligats en subvenir als jovens qui stan ab los dits confreres a soldada, o a preu o salari del que obren dels dits officis en les necessitats e maleties lurs, e en servir-los en los com-

bregars e altres coses acostumades fer a quiscun confrare de dita confraria, se sia degut que pus se alegren dels beneficis de aquella, /^{82v} la dita confraria dege sentir alguna utilitat dels dits jovens. Per tant, los dits honorables consellers e prohòmens statuiren e ordenaren que d'ací avant los dits jovens qui steran a soldada o a salari o part del que obreran dels dits officis haien e sien tenguts pagar quiscun dissapte hun diner segons paguen los confreres de dita confraria, com no sia degut que aquells haien més prerogativa que los dits confreres qui paguen dit diner. E açò sots ban de sinch solidos per quiscuna vegada que serà contrafet.

Item, statuiren e ordonaren los dits honorables consellers e prohòmens, que d'ací avant los qui tireran calç, raiola o teula dels dits confreres haien e sien tenguts pagar hun diner quiscun dissapte, segons paguen los confreres de la dita confraria, attés que pus se alegren de les utilitats dels dits officis és degut ajuden a pagar en los càrrechs de la dita confraria. Sots lo dit ban de sinch solidos.

Dels quals bans sien fetes tres parts eguals, la una de les quals sia de l'official exequant, l'altre de l'acusador e la restant terça part de la caixa de la dita confraria.

Retenen-se, emperò, los dits consellers e prohòmens poder de interpretar, corregir, e smenar les dites ordinacions e coses en aquelles contingudes tostemps que ls serà ben vist a lur bona coneguda.

Doc. 15

1528, novembre, 21. Barcelona

Deliberació del Trentenari per la qual s'aprova, amb algunes modificacions, una proposta dels ollers de Barcelona respecte a la prohibició de vendre a la ciutat obra de terra procedent d'una sèrie de localitats catalanes. El Consell remet el text al Consell de Cent perquè la promulgui.

AHCB. *Consell de Cent, Registre de Deliberacions*, II-49, f. 33v

Quant en la ordinació demanada per part de l'offici dels ollers de la dita ciutat que ollas ni altra obra de terra feta en la Selva del Camp de Tarragona e Malgrat del vezcomtat de Cabrera ni en altres parts del present Principat no puga ésser venuda en la present ciutat a fi que ells puguen sostenir lurs cases, offerint-se mesclar arena en les dites olles e altra obra de terra que fan a fi que aquella sie més fort, segons en una supplicació o memorial per part lur presentat y en lo dit Consell legit és més largament contengut. Lo dit consell, attenant que la dita ordinació se spere redundar en benefici e util de la dita ciutat, per tant en tals feu deliberació e conclusió que la dita ordinació sie feta segons lo dit consell de present fa y ordena axí e segons per lo dit ofici és stat demanat y en la dita supplicació és contengut, remettent la execució y composició de aquella als honorables consellers presents y sdevenidors. Axí emperò, que si impòsit de dret serà vist se dega fer, sie proposat en lo Consell de Cent Jurats a qui pertany fer semblants impositos. Lo qual farà la deliberació que ben vista li serà e que los dits ollers hagen a fer la dita obra ab la arena y altrament bona e fort segons dalt és contengut y que no puguen vendre les dites olles e obres de terra a major preu del que a present venen y que axí de la bondat de la obra com del preu sie veedor e executador dels bans per açò imposadors lo honorable mostaçaf de la dita ciutat qui per temps serà.

Doc. 16

1528, novembre, 26. Barcelona

Trasllat d'una ordinació municipal per la qual es prohibeix la venda dins la ciutat de Barcelona d'olles i obra de terra de la Selva del Camp, Malgrat i altres llocs de Catalunya tot i que se'n permet la importació per a ús particular. A canvi, els ollers es comprometen a barrejar arena en la terra amb la qual faran les olles i vetllar per la seva qualitat i preu col·laborant amb el mostaçaf de la ciutat.

BMCB. *Llibre de Ordinacions de la cofraria dels ollers, gerrés y reiollers renovat lo any 1739*, fols. 12v-14r.

Original a: AHCB, *Consell de Cent, registre d'ordinacions* IV-14, fols. 202r-203v. També a: AHCB, *Gremis, Gremial Municipal*, Caixa E. AHCB, *Manuscrits Municipals*, MS L-72, fol 217. Aquesta darrera versió ha estat publicada (BAJET, 1994, p. 577-578).

Ara oiats⁵¹ tot hom generalment, per manament dels honorables mossenyers los regent la vegueria, balle y mostaçaf de la ciutat de Barchinona, çò és de quiscú de ells tant quant ha sguat a lur jurisdicció que com a causa de les olles y altre obra de terra feta en la vila de la Selva del Camp de Tarragona, en lo loc de Malgrat en lo vezcomtat de Cabrera y altres locs del present Principat de

Cathalunya, la qual és portada y venuda en la dita ciutat, se hagen seguits y se speren seguir si provehit no y era molts dans a la cosa pública de la dita ciutat y a l'offici dels ollers y singulars de aquells. Car a causa de les dites olles y altre obra de terra obrada fora la dita ciutat, los ollers ciutedans y habitants de aquella no solament no poden exangar la obra que fan en la dita ciutat, més encara no poden trametre de aquella en Sicilia e altres regnes stranyes com tenien acostumat y axí no poden sostenir lurs cases, ans serien forçats de deferir lo domicili y habitació de la dita ciutat de que provenen a ells y encara als drets de les generalitats y del pariatge y encara a la cosa pública de la dita ciutat, los dits dans y preiudicis als quals desijants obviar, los honorables consellers y prohòmens, per evident utilitat de aquella y per conservació del dit ofici dels ollers, com sie cosa molt justa y rahonable que los ciutedans de la dita ciutat en les obres lurs /^{13r} sien preferits als strangers poblats e habitants fora de aquella, maiorment essent les dites obres lurs tant bones y suficients com les stranyes, y essent en altres arts y officis de la dita ciutat statuit y ordenat lo semblant y en la vila de Perpinyà y altres parts del dit Principat per imposit de dret y altrament ésser prohibit de vendre's la obra de terra feta en la present ciutat, a petició e instància del dit ofici dels ollers faeren y statuhiren les ordinacions següents:

Primerament statuhiren y ordenaren los dits honorables consellers y prohòmens que de ací avant no sie lícit ni permès a persones algunes de qualsevol stament o condició sien portar o fer portar per vendre ni vendre o fer vendre en la dita ciutat, térmens o territoris de aquella, olles ni alguna altre obra de terra feta o obrada en les dites vila y loc de la Selva o de Malgrat o altres qualsevol viles o locs del present Principat de Cathalunya, palesament o amagada, ni en altre qualsevol manera. Sots ban de C solidos y de perdre la obra de terra feta dins lo present Principat que seria trobada ésser venuda o tenirse per vendre en la dita ciutat, a quiscú e per quiscuna vegada que serà fet lo contrari. No entenen emperò los dits honorables consellers y prohòmens per la present ordinació prohibir la entrada de la dita obra de terra per propri us dels qui voldran fer-se'n aportar, ni per la semblant prohibir o ordenar que obra de València o de Pisa o altres parts fora del present Principat no pugue ésser portada ni venuda en la dita ciutat, ans volen /^{13v} y declaren que no obstant la present ordinació sie lícit y permès a qualsevol ciutedans y habitants de la dita ciutat fer-se portar y tenir en la dita ciutat per lur us propri y no altrament de les dites olles y altres obres de terra fetes en la Selva y Malgrat y altres locs del present Principat, aximateix qualssevol persones puguen portar o fer portar y vendre o fer vendre en la dita ciutat, térmens y territoris de aquella qualsevol obra de terra feta y obrada en la ciutat y regne de València o en Pisa o en qualsevol altres parts fora del present Principat, sens incorriment del dit ban, la present ordinació en res no obstant.

E per provehir a la indemnitat de la dita ciutat y singulars de aquella, statuhiren y ordenaren los dits honorables consellers y prohòmens que de ací avant los ollers de la dita ciutat hagen y sien tenguts, segons per ells és stat offert, en la terra de que faran les olles y altre obra de terra mesclar arena, y altrament fer aquella bona y fort y que no puguen vendre la dita obra a maior preu del que a present és acostumat. Sots ban de vint solidos a quiscú e per quiscuna vegada que serà fet lo contrari.

Ordenaren més avant y statuhiren los dits honorables consellers y prohòmens per maior observatió del prop dit capítol que lo honorable mostaçaf de la dita ciutat qui ara és y per avant serà, ab consell dels prohòmens del dit ofici o altres persones en semblants coses expertes, sie conexedor axí de la bondat de la dita /^{14r} obra com del preu de aquella y executador del ban dessús dit per observatió de la dita ordinació apposat.

Dels quals bans dessús imposats seran fetes tres eguals parts, la una de les quals sie de l'acusador, l'altre de l'official executant y la restant terça part de la obra de murs y valls de la dita ciutat.

Retenen-se emperò los dits honorables consellers y prohòmens poder de interpretar, corregir, smenar y de nou ordenar en e sobre les dites coses tostemps que ben vist los serà a lur bona coneguda.

Pere Joan de Sanct Climent balle.
Ffrancesc de Blanes, veguer.
Ffrancesc Setantí, mostaçaf.

Fonc publicada la present crida per mí, Francí de Luna, trompeta y corredor del senyor Rey ab so de dos trompetes per los locs acostumats de la present ciutat de Barchinona, dijous a XXVI de noembre, any mil sinc cents vint y vuyt.

De premissis extractis ex registro preconiorum et ordinationum civitatis Barcinone anni predicti, inter alias scripturas publicas scribanie honorabilis consilii Barchinone custodito et archivato, fidem facio ego, Stephanus Gilabertus Bruniquer, notarius publicus Barchinone, regens dictam scribaniam consilii pro magnifico Galcerando Francisco Calopa, notario publico Barchinone, scriba maiori anno presenti, consiliario quinto, hic me subscribens die martii anno M D C VIII.

Doc. 17

1548, juny, 13. Barcelona.

Ordinacions, per les quals s'estableix que només els membres de la confraria tindran dret a ser examinats per assolir la categoria de mestre.

BMCB, *Llibre de Ordinacions de la confraria dels ollers, gerrés y rejolers renovat lo any 1739*, fols. 14v.

També a: AHCB. *Consell de Cent, Ordinacions, IV-16*. fol. 184r.

Ordinació feta a petició y instancia dels promens dels ollers, gerrers y rajolers.

Dijous, a XIII del mes de juny de l'any de la Nativitat de nostre senyor M D XXXX VIII, los honorables mossèn Francesch Miquel Çatorra, Honofre de Marimon, Bernat Gomis e Joan Hieronim Canyelles, consellers de la ciutat de Barchinona, ensems ab lo honorable vaguer Galceran Corbó absent y lo consell ordinari dit die celebrat en les cases de la dita ciutat en lo apartament de l'ort de aquelles a instancia y petició dels promens dels ollers, gerrers y rajolers de la present ciutat fouch feta, statuida y ordenada la ordinació següent.

Çò és, que com lodit offici vingue cada die a disminutí no sols dels confreres de aquell més encara de aquells qui en la confraria del dit offici desigen entcar e fins assí per abus se sia servat que aquells qui s'examinen no's volen posar en la confraria de dits officis per no tenir lo càrech de aquella que per açò y utilitat y benefici de dita confraria sie statuhit y ordenat segons los dits consellers y consell statueixen y ordenen que d'ací al davant ninguna persona no gos ni.s pugue examinar en dits officis sens que primer no sie confrare y examinat en dits officis e açò sots pena a quiscú y per quiscuna vegada que serà contrafet de vint sous Barchinona, los quals sien adquirits a dita confraria.

Retenen-se emperò los dits honorables consellers e prohòmens de poder interpretar, corregir y smenar e de nou ordenar sobre lo dessús dit tot temps y com ben vist los serà a lur bona coneguda.

BIBLIOGRAFIA

AINAUD, J. (1942). «Loza dorada y alfarería barcelonesa. Siglos XV-XVI». *Anales y boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, Arte Antiguo, vol I-2, p. 89-104.

AALBERTI, S. (1988a). «El llibre d'ordinacions gremials dels ollers, gerrers i rajolers de Barcelona», *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 36, gener-març, p. 22-26.

— (1988b). «Els orígens gremials dels ceramistes de Barcelona», *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 37, abril-juny, p. 32-35.

— (1988c). «Les ordinacions fundacionals de 1404 de la confraria dels ollers, gerrers i rajolers de Barcelona», *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 38, juliol-setembre, p. 28-31.

— (1988d). «Sobre les ordinacions de la confraria de Sant Hipòlit: ordinacions aprovades per la mateixa confraria i ordinacions concedides per les autoritats municipals», *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 39, octubre-desembre, p. 23-25.

BAJET, M. (1994). *El Mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI. Edició del "Llibre de les Ordinacions"*, Fundació Noguera, Barcelona.

BATLLE, C. (1973). *La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV*, CSIC, (Anejos del Anuario de Estudios Medievales, 3), Barcelona.

— (1991). «Le travail à Barcelone vers 1300: les métiers. A: Travail et travailleurs en Europe au Moyen Age et au début des Temps Modernes», *Papers in medieval studies*, núm. 13. Toronto, Pontifical Institute of Medieval Studies.

BATLLORI, A.; LLUBIA, L. (1974). *Ceràmica catalana decorada*, Barcelona: Vicens Vives.

BOFILL, F. (1941). «Ceràmica barcelonesa de reflejo metálico», *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, vol I-1, p. 53-78.

BOFARULL, F. (1910). *Gremios y cofradías de la Antigua Corona de Aragón* (II). (Colección de Documentos Inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón, XLI), Barcelona.

BONNASSIE, P. (1975). *La organización del trabajo en Barcelona a fines del siglo XV*, CSIC, (Anejos del Anuario de Estudios Medievales, 8), Barcelona.

BOSCÀ, J. F. (1977). *Memorial Històric*. Barcelona.

BRUNIQUER, E.G. (1912-1916). *Rubriques. Cerimonial dels Magnífichs Consellers y Regiment de la Ciutat de Barcelona*, Barcelona. 5 vols.

CAPMANY, A. (1961-63). *Memórias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona*, Barcelona: Cambra de Comerç. 2 vols.

DURAN, A. (1973). *Barcelona i la seva Història*, Barcelona: Edicions 62. 3 vols.

IRADIEL, P. (1993). «Corporaciones de oficio, acción política y sociedad civil en Valencia». A: *Cofradías, gremios, solidaridades en la Europa Medieval. XIX Semana de Estudios Medievales, Estella, 20 a 24 de julio 1992*, Pamplona, p. 253-284.

OLIVAR, M. (1950). «La vajilla de madera y la cerámica de uso en Valencia y Cataluña durante el siglo XIV (según los inventarios de la época)», *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, anejo 2.

OLIVAR, M. (1952). *La ceràmica trescentista a Aragó, Catalunya i València*. Alpha. (Monumenta Cataloniae, VIII), Barcelona.

PADILLA, J.I.; VILA, J.M. (1994). «Els oficis terrissers a la Barcelona de l'Edat Mitjana», *Del Rebost a la taula. Cuina i menjar a la Barcelona Gòtica, Museu d'Història de la Ciutat*, Barcelona, p. 63-66.

PADILLA, J.I.; VILA, J.M. (1995). «El artesanado medieval de la ceràmica en el nordeste peninsular. Una aproximación a las fuentes escritas». A: *1 Jornadas. Ceràmica Medieval e Pós-Medieval. Métodos e resultados para o seu estudo. Tondela 28 a 31 de Outubro de 199.*, Porto, p. 247-262.

PADILLA, J.I.; VILA, J.M. (1996). «El artesanado de la ceràmica a través de las fuentes municipales de época medieval». A: *Visión global y acción local. Actas del IV Simposio Internacional de Investigación Ceràmica y Alfarera. Agost, 27 de septiembre a 2 de octubre de 1993*, p. 63-76

RIERA, A. (1993). «La aparición de las corporaciones de oficio en Cataluña (1200-1350)». A: *Cofradías, gremios, solidaridades en la Europa Medieval. XIX Semana de Estudios Medievales, Estella, 20 a 24 de julio 1992*, Pamplona, p. 285-318.

RUMEU, A. (1981). *Historia de la previsión social en España. Cofradías, gremios, hermandades, montepíos*, Barcelona: El Albir

VICENS I VIVES, J. (1937). *Ferran II i la Ciutat de Barcelona. 1479-1516*, Barcelona, 2 vols i Apèndixs.

VILA, J.M. (1993). «L'organització administrativa d'una confraria professional. L'exemple dels terrissers de Barcelona (1402-1531) ». A: *Actes del III Congrés d'Història Moderna de Catalunya: Les Institucions catalanes (segles XV-XVII)*, Barcelona, vol. II, p. 341-348.

VILA, J.M.; PADILLA, J.I.; HERNANDO, J. (1995). «Ceràmica de almacenamiento y transporte en el Mediterráneo Noroccidental. Siglos XIV-XV». A: *Actes du VI Colloque International sur la Céramique Médiévale en Méditerranée. Aix-en-Provence, novembre 1995, Aix-en-Provence*, p. 559-562. ■